

EL POU DE LA GALLINA

Núm. 383

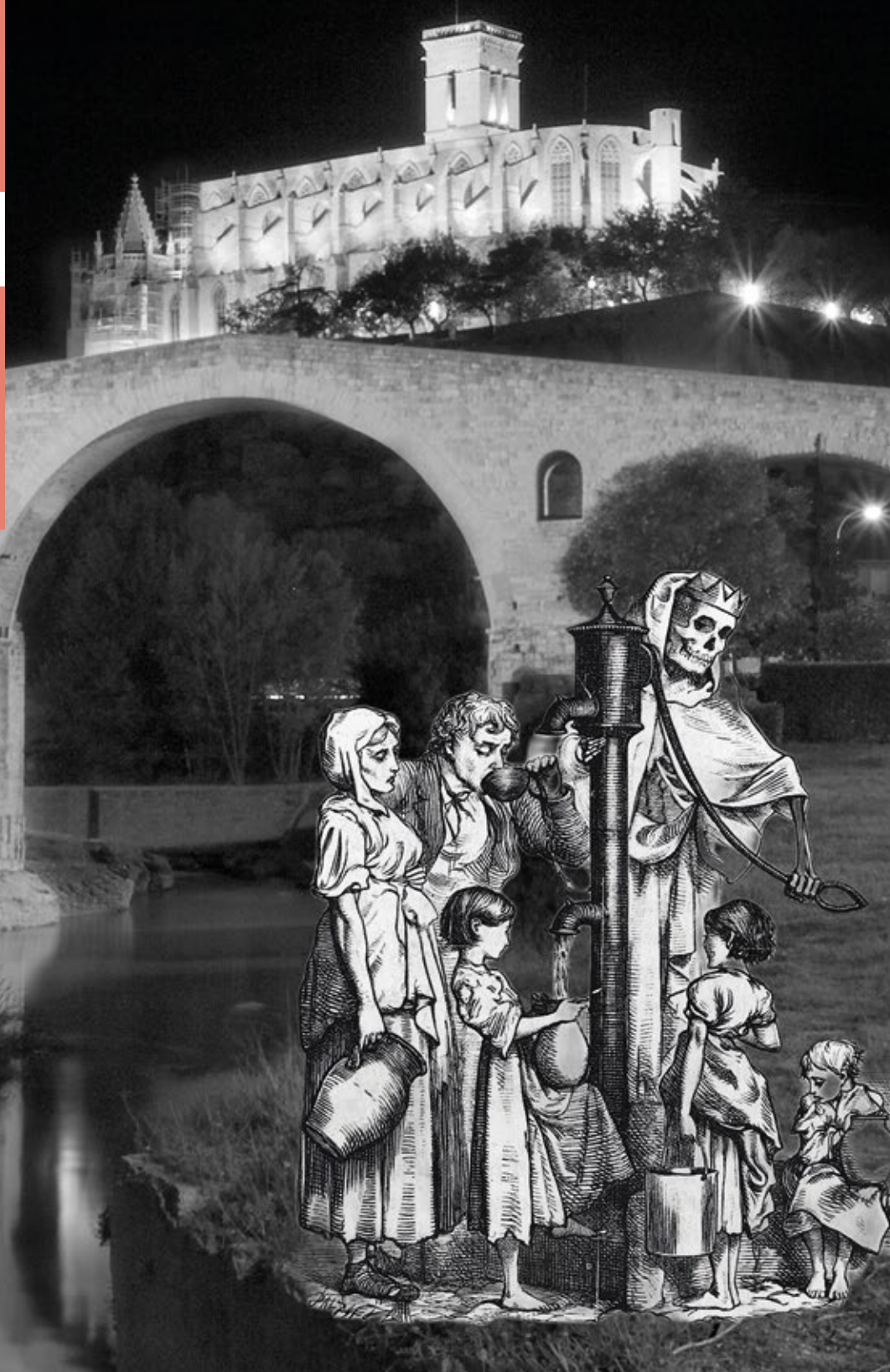
elpou.cat | 4€ | febrer 2022

REVISTA MANRESANA
D'INFORMACIÓ I OPINIÓ

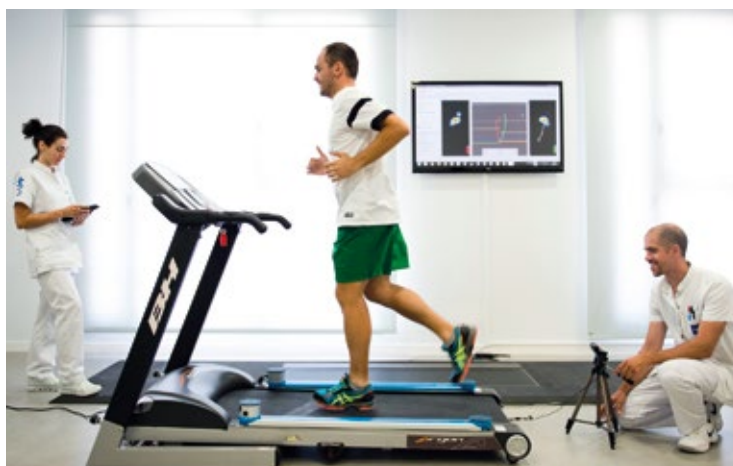
+
L'entrevista a
Josep Gili,
geògraf i regidor

LES PANDÈMIES A MANRESA

Clínica Universitària

Especialistes que treballen en equip per a la teva salut

Fisioteràpia
Podologia
Logopèdia
Dietètica i Nutrició
Atenció psicològica

- Equips multidisciplinaris per a un tractament global dels problemes de salut.
- Exploracions biomecàniques per a la millora del rendiment esportiu i la prevenció de lesions.
- Confecció de suports plantars (plantilles) d'alt rendiment per a esportistes.
- Cirurgia mínimament invasiva del peu.
- Tractament fisioterapèutic post-covid.
- Neurorehabilitació
- Tractaments de logopèdia presencials o bé online a escollir.
- Tractament de trastorns temporomandibulars i alteracions vestibulars.

**Atenció privada o concertada
amb mútues, associacions,
institucions i entitats.**

Av. Universitària, 8-10
08242 Manresa
clínicauniversitaria@umanresa.cat
www.clinicauniversitaria.cat

**Demaneu
cita prèvia al
93 875 73 10**

La covid al cap dels anys

CLARET & GUBIANAS 2022

E

l confinament és una mesura higiènica i sanitària molt antiga. Les ciutats medievals tancaven els portals d'accés per aïllar-se de les epidèmies i que els virus mortífers es limitessin a la població autòctona, que, si convenia, amortallaven i cremaven per tallar els focus de contagi de soca-rel. A mesura que la civilització avançava i les comunicacions milloraven, *curtcircuitar* les epidèmies va esdevenir una odissea. L'expansió de les malalties contagioses va convertir-se en global, abastava múltiples territoris, continents sencers i, malgrat els avenços en biologia i medicina o l'aparició de les primeres vacunes, conèixer els virus i els hostes infectats per establir barreres entre els mateixos habitants i els països no va ser –i actualment encara no és– gens fàcil. Les epidèmies de la modernitat s'han sobredimensionat per convertir-se en pandèmies d'abast mundial. I, amb el seu impacte, els actors i vectors s'han multiplicat exponencialment en tots els vessants: des dels comandaments polítics, diplomàtics i les organitzacions transnacionals, fins a les contradiccions en l'àmbit de la investigació i la recerca, enmig dels interessos cada cop menys ocults de les grans farmacèutiques. Aquest és el panorama amb el qual es va afrontar l'expansió, ara fa un parell d'anys, del brot de Wuhan.

La covid ens ha colpejat fort. Un impacte violent que detectem examinant el recompte de morts i, sobretot, quan avaluem les disfuncions que ha posat de relleu en les societats occidentals. La imatge en la majoria d'estats de l'anomenat primer món ha estat la de sistemes sanitaris desbordats, dirigents poc preparats i entramats econòmics esberlats. Només cal veure com l'establiment de mesures anticovid, en conjunt efectives per contenir el virus, ha enverinat les dinàmiques productives, l'intercanvi de mercaderies i els mercats globalitzats i, en últim terme, ha acabat castigant les condicions laborals dels treballadors. Arribats a aquest punt, per a molts, la dicotomia ha estat diàfana: salut pública o economia. La crisi sanitària –en territoris amb pocs recursos per rescatar l'economia com l'estat espanyol– ha desembocat en una profunda crisi socioeconòmica. Per això, quan s'ha vist que la variant òmicron reduïa la pressió hospitalària, molts han corregut a voler *gripalitzar-la* i girar full. Aquesta necessitat per *tornar a la normalitat*, alhora, ha abonat el terreny als contraris a les vacunes i a les múltiples teories conspiratòries. Però no oblidem com ha quedat palesa la fragilitat de la vida humana, de la mateixa manera que la llibertat individual ha topat amb la responsabilitat dels qui vetllen per la salut col·lectiva. Tot plegat convida a pensar, però no pas en calent. Haurem de deixar passar cert temps per treure conclusions, per determinar, des de totes les perspectives, l'impacte de la covid al cap dels anys.

Jaume Gubianas estrena secció ignasiana

A partir d'aquest mes i durant tot aquest any, l'il·lustrador Jaume Gubianas tancarà les pàgines de la revista amb la nova secció *El retorn*, una contraportada monogràfica dedicada a Sant Ignasi, en el 500 aniversari de la seva arribada a Manresa. Gubianas explica que la pàgina està pensada perquè «més enllà de l'acudit, sigui una il·lustració rica en detalls, que recreï els llocs ignasians tal com són avui, i què podria passar si Sant Ignasi torna a Manresa avui». A més d'aquesta incorporació, l'apartat del Cul de Pou inclou altres canvis. La secció *Va com va*, signada per Llum de Gas, dona pas a *Gags bruts*, signada per Mar Ranot, que compartirà espai amb la *Bugada*, en la pàgina següent a la nova ubicació de la secció *Qui no coneix*.

S'estrena la Innocentada signada per Carles Claret

Us recordem que el cap de Redacció de la nostra revista, Carles Claret, és l'autor del guió de la 65a Innocentada, *Íñigo, l'home rere el sant*. L'obra es pot veure del 4 al 6 d'aquest mes de febrer, a la sala gran del teatre Kursaal.

fa 25 anys

Com en les darreres quatre edicions, Jordi Gener s'ocupa de la direcció artística; Ariadna Guitart, de la coreografia; Dolors Baró i Anna Grau, del vestuari; Adrià Guitart, de la producció i Txell Vall, de la comunicació.

Jordi Estrada presenta novel·la

Amb la participació dels escriptors Llorenç Capdevila i Joan Jordi Miralles, el dia 16 de febrer, Jordi Estrada, responsable de les pàgines de cultura d'aquesta revista, presentarà a l'Espai Òmnium (19 h) la novel·la *Lilinne i les bombolles de sabó* (Edicions de 1984), on viatja a l'estiu de 1872 que Flaubert i la seva neboda van passar a Banyeres de Luixó.

Els joves dels partits es preparaven per al relleu

El número de març de 1997 de la revista publicava el reportatge *Els joves polítics demanen pas*, de Joan Barbé i Joan Piqué. Els autors parlaven amb joves que llavors tenien entre vint i trenta anys, que havien entrat en política amb la inquietud de canviar el seu entorn més proper, tot i que cap d'ells no es plantejava la política com a forma de vida professional. En la fotografia de portada, Núria Sensat (IC), Alexis Serra, (JNC), Toni Llobet (CDC), Àlex Seglers (PSC), Miquel Valero i Octavi Javaloyes (PP), i Marc Clotet (ERC) posaven per a la revista.

Bloc renovava la Festa de la Llum

El dia 21 de febrer, l'espectacular muntatge *Un passeig per la Llum*, del grup Gog i Magog, desatacava en una Festa de la Llum administrada per Bloc. El dia 18 de febrer moria als 69 anys Josep Maria Morros i Pujol, promotor cultural als anys seixanta i administrador de la Sala Lloia. Els darrers vint anys havia col·laborat a impulsar butlletins i revistes de la ciutat, entre elles *El Pou de la gallina*, des de la Copisteria del Bages/Copigràfic.

Un reportatge del Pou guanyava el premi Tasis Torrent

El dia 31 de gener, en la setena Festa de la Comunicació Local, s'havia lliurat el premi Tasis Torrent de premsa comarcal, en la modalitat de Reportatges, al treball *Viure amb el càncer*, elaborat per Joan Piqué i Míriam Tirado, i publicat en aquesta revista el novembre de 1995.

La meva placeta

Algunes anècdotes que s'han explicat en l'anterior número del *Pou* sobre places de barri m'han arribat al cor. Això ha fet que m'engresqui a parlar-vos de la meva plaça d'en Clavé, de com la vaig viure. El veïnatge en dèiem la *placeta*, era la plaça on jo havia viscut i crescut, era el nostre petit món, ho era tot. Quan en sortíem consideràvem que ja era un altre barri. No hi faltava res, hi havia tot tipus de botigues. Hi jugàvem una colla de canalla, com la Flors Sirera i el Pere Joan Cardona, que després s'han fet famosos, qui ho havia de dir! La Flors era la més gran del grup, ja llavors era la líder. Cada lloc de l'entorn de la plaça l'especialitzàvem per a uns jocs diferents: el carrer Magraner era el nostre camp de futbol; a l'entrada de la casa del carrer Urgell, 27 jugàvem a jocs de taula, i a la placeta la resta de jocs. Compartíem els mateixos jocs, independentment de si eren de nena o de nen, sense discriminació: el cavall fort, saltar a corda, saltar a goma, a futbol, a la invasió del castell (un joc que ens vam inventar que va

tenir molt d'èxit). Aquesta llibertat no existia a l'escola, on els nens no em van deixar mai jugar a futbol amb ells.

El veïnat de la placeta era com el d'abans, malauradament ja no s'estila, érem com una gran família. Recordo amb satisfacció els vespres d'estiu; cada dia les botigues i els botiguers de la placeta, quan plegaven, s'ajuntaven en un banc: la fornera o la Conxita (la mare de la Flors), la carnissera o la Carme i el carnisser, la tintorera o la Irene i el tintorer, era així com els anomenàvem. Hi va haver tanta sintonia entre veïns i veïnes que durant uns anys fèiem un sopar un cop l'any al Miami. Cap al 19 de març, per Sant Josep, cada any venien els cors de Clavé a cantar al davant de l'estàtua, amb tot el veïnat mirant i escoltant-los des del balcó! I també els passavolants del carrer. Era un dia especial, amb molta expectació. Fa molts anys que ja no hi ha canalla resident a la placeta que hi jugui. Sempre que hi passo recordo el veïnatge d'abans que ens coneixíem i la canalla que hi jugàvem. Sempre he portat i portaré la placeta al cor, és la meva placeta.

Cristina Balaguer

caçats a la xarxa

25 de gener. Mossos d'Esquadra (Compte oficial) @mossos

Localitzem una nau a Manresa on els responsables ho tenien tot preparat per iniciar una gran plantació de marihuana. Només els faltaven les plantes. Realitzem sis detencions per actes preparatoris punibles

Resulta que Catalunya està esdevenint una de les meques del sud d'Europa en la instal·lació de naus clandestines de cultiu de marihuana. Els muntatges impliquen persones de totes les nacionalitats que intervenen en tot el procés: instal·lació, explotació, vigilància i venda. Evidentment, tot il·legal. A Manresa, els Mossos també en van desmantellar una.

27 de gener. Anjo Valentí Moll, polític i nou regidor de l'Ajuntament de Manresa @anjovalenti

Avui, amb respecte, responsabilitat i il·lusió prenc possessió com a nou regidor de l'Ajuntament pel PSC de Manresa. L'interès general i preservar el servei públic per a la nostra ciutadania i el progrés socioeconòmic seran essencials en el treball a desenvolupar.

Relleu al capdavant del grup municipal socialista a l'Ajuntament. Felip González acaba una etapa de resistència i Anjo Valentí n'enceta una de nova amb més bones perspectives per al partit a jutjar per la dinàmica global. Ara, en l'àmbit municipal tot resulta més complicat.

EL POU DE LA GALLINA

Número 383 - Febrer 2022

De mes a mes 6

Favets...
Josep M. Oliva / Jordi Sardans 8

...i tremendos
Adam Majó 9

Joan Ferrer.
Darrere del cafè de cada matí 10

La pesta negra i el còlera van provocar més mortalitat que la covid a Manresa 12

Anna Sensat. Des de Viena 26

Innovació i tecnologia 27

El quid de la nutrició 29

L'hostal de la Creu 30

El naturalista 31

L'Entrevista a Josep Gili 32

Espai d'art 37

Llibreries que obren, llibreries que tanquen 38

Lèxic a la manresana 40

L'Orfeó Català al Passeig (1933) 41

Propostes 42

Casa Grané 43

Fanal de cua
L. Capdevila / E. Tomasa 44

el Cul del Pou 45

La Unió Musical dona la benvinguda al 2022

1 de gener. La cinquantena d'integrants de la Unió Musical del Bages fan el tradicional concert de Cap d'Any al teatre Kursaal, acompanyats per l'escola de dansa Somnis, de Moia.

Qvinta Essència inaugura l'Any Ignasià

2 de gener. L'església de la Cova acull el concert del quartet Qvinta Essència, que ofereix un repertori de peces renaixentistes, el l'espectacle inaugural de l'Any Ignasià.

Els Reis arriben a la Fàbrica Nova

5 de gener. Després que el príncep Assuan recollís centenars de cartes a la plaça Major, la cavalcada dels Reis d'Orient arriba a Manresa, amb un itinerari diferent, a causa de la pandèmia, i acaba a la plaça del Remei amb un castell de focs des de la Fàbrica Nova. Ses majestats també passen pel Xup, els Comtals i Vic-Remei.

La PAHC ocupa una antiga oficina de Caixa Manresa

8 de gener. La PAHC Bages i la Xarxa d'Estructures Populars i Comunitàries de Manresa ocupen les antigues oficines bancàries de la Caixa de Manresa a la plaça de Sant Ignasi, amb l'objectiu d'habilitar un espai d'ús social.

Moren Josep Guardiola, Derek Powell i Josep Tragant

9 de gener. L'empresari i promotor cultural Josep Guardiola Noguera mor als 85 anys. El dia 18, mor als 72 anys el professor d'anglès Derek Powell. I el dia 23, mor als 85 anys l'empresari Josep Tragant, fundador de Constructora d'Aro i Compact Habit.

Farrés acaba segon al Dakar

14 de gener. El manresà Gerard Farrés acaba segon Al Dakar, en la seva estrena en la categoria de buguis, a poc més d'una hora del pilot xilè Chaleco López, que guanya.

L'institut Lacetània, obligat a fer el 25% de castellà

19 de gener. L'associació Hablamos Español afirma que ha interposat una demanda perquè el TSJC obligui a l'institut Lacetània a complir la sentència del 25% de castellà, dies després que el tema aixequés una gran polseguera en els mitjans espanyols.

El Baxi Manresa, a la Copa del Rei

19 de gener. Deu dies més tard d'obtenir un triomf històric a la pista blaugrana (95-96), on feia 26 anys que no guanyava, el Baxi Manresa derrota l'Obradoiro (104-84) i accedeix a la Copa del Rei, 18 anys després de la primera participació.

P

Redacció, administració, publicitat i subscripcions:
Associació cultural El Pou de la gallina
President: Jaume Puig
Vicepresident: Jordi Sardans
Secretària: Lourdes Muñoz
Tresorer: Francesc García
Vocals: Joan Cals, Carles Claret, Ramon Fontdevila, Josep Maria Mata, Lluís Matamala, Josep R. Mora, Montse Rosell, Teresa Torra i Joan Vilamala.

Carrer Sobrerroca 26, 1r 1a
08240 - Manresa
Telèfon: 93 872 50 18
www.elpou.cat
elpou@elpou.cat

Membre de l'Associació Catalana de la Premsa Comarcal Premi Tasis Torrent 1991

Coordinador: Jordi Sardans
Cap de redacció: Carles Claret
Redacció: Sílvia Berengueras, Marta Cárdenas, Jordi Estrada, Judit Montón, Josep M. Oliva, Marc Prat, Ferran Sardans, Laura Serrat, Blanca Soler.

Disseny: Jana Fontdevila i Erques Torres
Maquetació: Jana Fontdevila
Portada: fotografia de Francesc Rubí.
Fotografia: Jordi Alavedra, Francesc Rubí, Marc Prat.

Col·laboradors: Isaac Bosch, Maria Camp, Llorenç Capdevila, Jordi Casas, Ignasi Cebrian, Cercle Artístic de Manresa, Col·legi d'Enginyers Tècnics Industrials de Manresa, Laura Estrada, Ramon Fontdevila, Eva Forn, El Galliner, Josep Girabal, Jaume Gubianas, Robert Martí, Josep M. Mata, Javi Oviedo, Maria Picassó, Quaderns de Taller, Eudald Tomasa, Erques Torres, Laura Vidal, Joan Vilamala, Marc Vilanova, Lluís Virós.

Administració:
Marc Prat
Expansió publicitària:
Publicitat Clarena
Urgell, 38. Tel. 93 872 43 86
Impressió:
INOM, SA. Era de l'Huguet, 7.
Tel. 93 878 41 20
Distribució:
Sobrerroca Centre SL.
Tel. 93 873 92 34
Dipòsit Legal:
B-13.528-1987
ISSN: 2253-6647

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Les col·laboracions que apareixen signades a la revista no representen, necessàriament, l'opinió d'El Pou de la gallina

Es presenten les obres finalistes a l'Amat-Piniella

19 de gener. Maria Lluïsa Amorós, Rafael Vallbona i Vicenç Villatoro presenten al Casino les seves obres, finalistes per al 22è Premi Joaquim Amat-Piniella, en el marc d'una tertúlia conduïda per l'escriptora Imma Cortina.

Una exposició reviu el Grup 13

21 de gener. Set artistes del grup assisteixen a la inauguració de la mostra *Grup 13, amistat, vocació, tradició*, que es pot visitar fins al 12 de febrer a la Casa Lluvià. Promoguda pel Grup de Recerca Humanística de l'institut Cal Gravat, ret homenatge al darrer col·lectiu pictòric de la ciutat.

La ciutat recorda Flors Sirera

25 de gener. La Casa per la Solidaritat i la Pau Flors Sirera acull el Memorial pels conflictes oblidats en record de la cooperant manresana Flors Sirera, assassinada a Ruanda fa 25 anys

La sisena onada arriba al pic

26 de gener. Amb 11 víctimes mortals en una setmana –35 al llarg de tot el mes– i 117 ingressats a Althaia i Sant Andreu, l'impacte de la covid és el més fort en un any. Paral·lelament, la xifra de positius continua a l'alça, en el que es considera el pic de la sisena onada.

Una mostra recorda el grup Fusioon

28 de gener. Jordi Camp, Manel Camp i Santi Arisa assisteixen, a la sala gran d'exposicions del Casino, a la inauguració de l'exposició *Ressons de Fusioon*, que es podrà visitar fins al 13 de març i que recorda el quartet manresà que va marcar una època de la història de la música progressiva.

Un muntatge espectacular obre Manresa 2022

29 de gener. La companyia barcelonina Sacude Danza, Xàldiga i la colla castellera Tirallongues s'uneixen per al muntatge espectacular *Manresa 2022 Transforma*, a la plaça Major, amb un escenari situat en una plataforma volant, mitjançant una grua, amb l'assistència del president de la Generalitat, la presidenta del Parlament i la de la Diputació de Barcelona.

Acte d'inauguració de Manresa 2022 a la plaça Major (Foto: Àlex Marín)

Jordi Sardans

Museu dels bombers

Arran de la visita del conseller d'Interior de la Generalitat, Joan Ignasi Elena, la ciutat va adquirir l'acord de construcció d'un Museu dels Bombers a Manresa ja que l'Ajuntament es va comprometre a cedir el sòl necessari per al nou equipament. A més de ser un espai d'exposició de vehicles i equips antics dels bombers, els responsables polítics es van comprometre a fer-hi un centre d'interpretació de la feina que fan els bombers, com també dels grans incendis forestals i de les implicacions del canvi climàtic. També van apostar per un museu interactiu, pedagògicament interessant, tant per als alumnes com per al conjunt de la població. A més de formalitzar un conveni, les administracions han d'arribar a una entesa per tal de concretar el projecte museogràfic, pel que fa a continguts, programa i necessitats. Estaria bé que estigués acabat l'any vinent, en què es compliran 170 anys de la creació del parc de bombers de Manresa, el segon que es va fundar a Catalunya.

Parc de Puigterrà

Ara que fa un any i mig, gràcies a un dels projectes guanyadors dels pressupostos participatius, es van il·luminar algunes zones del parc de Puigterrà perquè els seus visitants puguin veure millor el recorregut dels camins existents, és un bon moment perquè el consistori es plantegi seriosament la necessitat d'enllaçar definitivament el centre de la ciutat des de la popular plaça de l'institut fins dalt del parc, a 278 metres. Des de l'eliminació de la pista de bàsquet del CB Manresa ja es facilitaven força les possibilitats d'actuació, perquè al capdavant es posi fil a l'agulla i es permeti un accés apropiat a l'itinerari botànic i sobretot a les impressionants vistes panoràmiques de tota la ciutat i de les muntanyes de Montserrat que l'entorn ofereix. Es tracta d'una gran àrea verda, desaproveitada durant moltes dècades, des dels anys de la II República, en què els polítics locals van intentar fer-hi un pla de repoblació, però no se'n van sortir.

... i avall

Josep M. Oliva

Jordi Sardans

Sant Valentí

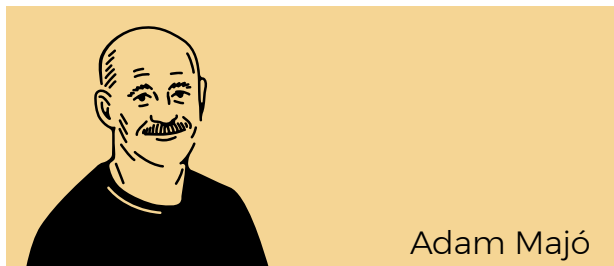
Fa alguns anys, quan arribava el dia de Sant Valentí, tenia una distracció que em feia més amena la jornada i em divertia moltíssim. Era un passatemps que duia en secret, però avui, en les proximitats d'aquella data i com qui desclassifica un document reservat, em permeto desvelar-lo per si algú el vol practicar. El marc ideal per fer-ho és el d'una feina de cara al públic que et permeti tractar amb molta gent, però també es pot fer a més petita escala amb els coneguts que us trobeu aquell dia. Es tracta d'adreçar-se a una persona aparellada i dir-li «Feliç Sant Valentí, sé que ets un home enamorat (o una dona enamorada)». Si ho feu, us trobareu amb un bon percentatge que us respondran taxatiu «Jo no celebro Sant Valentí, els catalans ho celebrem per Sant Jordi». Quan obtenia aquesta resposta els escoltava amb un posat seriós, mentre per dins em pixava de riure i pensava «un altre que ha picat». Al final em produïa un plaer semblant al que deuen sentir els pescadors quan llencen la canya i senten que mosseguen l'ham. Però en aquest cas era tot molt més intens perquè, si enganxaves un bon dia, en una hora en podien picar cinc o sis. Tu sabies que Sant Jordi no tenia res a veure amb el patró dels enamorats, però els que et donaven aquella resposta tenien la necessitat de sentir-se diferents de la resta i, en el fons, de creure's millors.

L'escriptor Manuel Cuyàs pocs mesos abans de morir va tractar aquesta aversió al patró dels enamorats en un article titulat *A favor de Sant Valentí* (*El Punt Avui*, 28/02/2020). Explicava que havia anat a un restaurant on hi havia moltes parelles celebrant Sant Valentí i mentre envejava la seva alegria pensava: «Aquelles parelles segur que també celebren Sant Jordi, i això que tenen de guanyat: dues festes», mentre que molts «custodis de les essències de la pàtria», agafen qualsevol acte festiu «i si no és d'una catalanitat de pedra picada el classifiquen en l'arxiu del 'res a celebrar'». Eren els que feien el mateix amb l'idioma: «...censuren tothom, miren amb lupa una paraula, escruten el diccionari...» i acabaven per construir «un país malhumorat i antipàtic». Ho veig com ell.

Nota: Si llegeix aquesta columna algú a qui vaig temptejar per Sant Valentí i s'hi veu retratat, que pensi que ho feia sense malícia, només tenia ganes de jugar.

Autoritarisme i pandèmia

L'estat espanyol no ha tingut cap problema per aplicar ferriament el pensament únic i en els 22 mesos que portem de pandèmia ha vulnerat drets fonamentals segons el Tribunal Constitucional, amb la imposició de dos estats d'alarma. La sentència ha passat gairebé desapercebuda i la classe política dominant ha fet veure que no passava res. Des del Pacte del 78, quan van blanquejar el franquisme i la monarquia imposada pel dictador Franco, que a més ha resultat corrupte, socialistes i populars van acceptar una transacció per repartir-se el poder polític i econòmic, mitjançant les portes giratòries que els permet dirigir les més importants empreses estatals, quan abandonen la política. Els que s'anomenen socialistes, però fan polítiques dretanes, s'acaben d'inventar un avantprojecte de llei sobre la seguretat nacional que, si tira endavant tal i com està redactat, acabarà amb els pocs drets que encara tenen els súbdits espanyols. Qualsevol excusa del poder servirà per decretar l'estat d'excepció i els feixistes que continuen alerta es freguen les mans esperant aquesta llei, que els anirà de perles per retornar a la repressió. Pel que fa a la pandèmia, a més dels partidaris del pensament únic, que no se'n surten a l'hora de fer-se creïbles, hi ha els *negacionistes* lligats a l'extrema dreta, que neguen l'evidència dels morts per covid-19, però també hi ha científics, intel·lectuals, crítics i gent que pensa per ella mateixa oberta a les possibles alternatives. En aquest sentit, des d'una òptica independentista i marxista, Josep Cònsola, de la Universitat Comunista dels Països Catalans, denuncia que s'hagi prohibit acomiadar els morts, durant els inicis de la covid-19 i que ara cap al final el poder s'hagi inventat un certificat de *neteja de sang*, que ha funcionat com una espècie de salconduit d'uns enfront d'uns altres que seran estigmatitzats. I afirma que mai el proletariat havia caigut tan baix, ja que, com hem pogut observar diàriament, cambrers, dependents de comerç i porters d'espectacles, entre d'altres oficis, s'investien d'una d'autoritat que no tenen, però que els permetia exigir aquests certificats i actuar de facto com a representants de la legalitat, en substitució de les diverses policies i en darrer terme dels militars. Ara, l'elevat nombre de positius ha fet que a les escoles directors i inspectors es barallin amb els protocols, i que amb la nova picaresca alguns treballadors agafin baixes injustificades, mentre bona part dels autònoms treballen infectats.

Adam Majó

Catalunya en miniatura

Barcelona es pensen que venim de pagès i a la muntanya, de Sallent en amunt, som uns pixapins sense remei. Som Catalunya profunda –territori en diuen ara– i alhora suburbi metropolitana. Barretinaires per a uns, xarnegos per a altres. Tradicionalistes o descastats. Ciutat grisa i industrial i, alhora, poble gran envoltat de camps i boscos. De poble i de polígon. Massa carlins i massa liberals. Conservadors aspirants a cosmopolites i al revés. Així, amb totes les contradiccions i contraposicions ens veuen –us veuen, que jo ja fa nou anys que visc fora– als manresans i manresanes des de la resta del país.

I sí, Manresa és una mica això, la síntesi de les diverses Catalunyaes, ròtula entre la gran Barcelona i els espais interiors. Som, en certa manera, el resum del país, la mitjana nacional, Catalunya en miniatura. I a sobre, al mig, al cor. També en el terreny polític Manresa és molt representativa del conjunt del país. Tant és així que els resultats electorals són relativament equiparables als del conjunt i aquesta és una de les poques ciutats grans –amb Tarragona– que els darrers trenta anys ha tingut alcaldes dels mateixos tres partits que també han ocupat el palau de la Generalitat i més o menys en els mateixos períodes.

Manresa no és ni carn ni peix, o és carn i peix alhora, i això té els seus inconvenients: una certa indefinició, una personalitat *soft*. Perquè la manresanitat no té les connotacions identitàries ni compta amb l'orgull de pertinença que sí que generen Vic, Berga o Solsona, per dir-ne tres d'aquí a la vora, o Lleida, Girona, Vilafranca o Tortosa, per anar una mica més lluny. Alhora, Manresa tampoc no pot alçar la bandera metropolitana perquè en aquest concepte tampoc no s'hi sent del tot còmoda.

Però aquesta existència sintètica, no binària, per dir-ho a la moderna, aquesta personalitat feble, podria ser també una oportunitat i alhora, paradoxalment, un signe d'identitat per treballar. La centralitat, geogràfica, sociològica i política de Manresa podria ser l'oportunitat per jugar un paper conciliador i dialogant. Manresa podria exercir de

@carles_claret

punt de trobada, d'espai per a la concertació entre diferents sectors de la societat catalana a priori enfrontats i allunyats. Ja ho fa per exemple –i així se li ha reconegut en més d'una ocasió– amb el diàleg interreligiós, però ho podria fer també en molts més àmbits. En el polític, sense anar gaire lluny.

Manresa seria un magnífic escenari per a unes jornades de debat i propostes per al futur del país en les quals poguessin participar, en un ambient amable i propositiu, independentistes i espanyolistes, liberals i estatistes, crítics amb la medicina dominant i científics compromesos, partidaris d'accelerar la integració europea i nacionalistes, entusiastes i detractors del turisme... I no per fer un combat ideològic amb vencedors i vençuts, no per aprofundir i recrear-nos en allò que ens separa, sinó per trobar mínims comuns denominadors i identificar consensos, que gairebé sempre són més dels que d'entrada creïem.

El 2022 i les celebracions de base ignasiana haurien estat una bona oportunitat per oferir la ciutat al país com a escenari físic per a la trobada i els acords, grans o petits. Potser encara hi som a temps. I, si no, fem-ho a partir del 23, donant continuïtat a l'empenta del 500 aniversari. I és que ja està bé ser el cor del país, però podríem ser-ne també, ni que fos una mica, el cervellet. Al capdavant, sabem perfectament que aquests dos òrgans, com més a prop l'un de l'altre, millor.

- PLAT DEL DIA**
- Pop Gallega 14.50
 - Sagnats de porcí 8.50
 - Escudella i peix 7.00
 - Navalles planxa 12.00
 - Braxets d'orec 9.00
 - Gambes planxa 12.00
 - Bacallà a la portuguesa 14.00
 - Fricando vedella 12.00
- Sol. TERRACA

JO
MESPERO
AQUI

Joan Ferrer

Darrere del cafè de cada matí

Soc incapaç de comptar els cafès que m'ha servit a l'establiment on dia rere dia procura que els clients se sentin com a casa. Des del primer dia que vaig posar els peus al seu bar vaig percebre l'ambient familiar que ha estat capaç de construir al llarg d'una dècada darrere de la barra. Durant aquests anys, sempre l'han acompanyat els seus pares, el Joan i la Loreto, que són els que van decidir agafar les regnes del negoci de l'últim tram del Passeig de Pere III, en el moment que es va traspasar ara fa més de trenta anys. La Granja Alpina, rebatejada ara com a Frankfurt Alpina, és el projecte familiar al qual Joan Ferrer dedica hores i esforç. Des que el vaig conèixer, sempre l'he vist entregat a la feina i obert a conversar amb les persones que entren i surten del local, però fins ara no en sabia res, més enllà del seu vincle amb una granja que s'ha fet seva.

Per dur a terme aquest retrat, el restaurador em cita en un emplaçament fora del seu context laboral, on acudeix amb texans, caçadora i un posat relaxat, disposat a descobrir-me altres facetes de la seva vida. Mentre obrim una ampolla de vi, recorda que de ben petit ja voltava per darrere les barres. «El meu pare treballava al Frankfurt Albert i sovint li donava un cop de mà. De fet, el primer sou el vaig aconseguir en aquest local, quan l'Albert Puigdemívol, el propietari del negoci, em va donar un bitllet de 5.000 pessetes i em va semblar una fortuna», explica. Més endavant, quan els seus pares van situar-se al capdavant de la granja, de seguida s'hi va bolcar ajudant a servir les taules. «Des de sempre, vaig ser un nen molt inquiet, amb moltes ganes d'aprendre coses, més enllà del que em podien oferir els estudis», assenyala.

En la seva dolça joventut, sentia la necessitat de veure món, i és per això que va decidir anar-se'n una temporada a Dublín amb un amic. «Quan vam marxar cap allà, no teníem res previst, ni cap feina ni cap sostre on dormir. L'únic que ens lligava amb Irlanda eren les cançons del grup de rock U2, que escoltàvem sense parar», comenta. Durant els primers temps, va guanyar-se el pa treballant a la cafeteria de la seu de Microsoft. «Era una tasca força monòtona, en què només fregava els plats, tot i això, puc dir que he treballat per al Bill Gates», somriu. No va ser fins uns mesos després que va trobar feina al prestigiós The Shelbourne Hotel, on va agafar experiència com a cambrer mentre veia desfil·lar una passarel·la d'estrelles. «Entre diversos famosos, vaig tenir el goig de conèixer el Bono, la veu cantant d'U2», destaca emocionat.

Després de l'aventura irlandesa, va tornar a casa amb la idea de desenvolupar el seu propi projecte en una masia familiar situada a Canet de Fals. Allà va iniciar un negoci de restauració sota el nom Masia Can Joan, juntament amb la seva parella d'aleshores, que va conèixer a Irlanda i que es va convertir en la mare del seu fill, el Marc. Quan va tancar aquest negoci, va decidir tornar amb la seva família a l'establiment de tota la vida, allà on de més jove havia dit que «no treballaria mai més», però la vida dona moltes voltes i, ves per on, s'hi va trobar bé i s'hi ha quedat fins ara, «i que sigui per molts més anys», apunta. Ara, el dia que torni a buscar el cafè al Frankfurt Alpina ja sabré que rere aquell somriure que em desitja el bon dia hi ha un somiador.

Dr. Doctor Schnabel

-hel von Rom

Vos Creditis, als eine fabel.
quod scribitur vom Doctor Schnabel,
der fugit die Contagion
et autert seinen Lohn darvon.
Cadavera sucht er zu fristen
gleich wie die
Ah Credite,
dann Romæ regnat die

Quis non deberet sehr erschree
für seiner Virgul oder stocken,
qua loquitur, als wär er stumm.
und deutet sein Consilium.
Wie mancher Credit ohne zweifel
in schwartze Lust
ine Höll.
urum die geholte seel.

La pesta negra i el còlera
van provocar més
mortalitat que la covid
a Manresa

Kleidung wider den Tod zu Rom. Anno 1656.
Also gehen die Doctores Medici dahin zu Rom, wann sie die ander Pest erkrankte Per-
sonen besuchen, sie zu curiren und fragen, sich wider den Gift zu sichern, ein langes Kleid von ge-
wärtem Tuch ihr Angesicht ist verlarvt, für den Augen haben sie grosse Crystalline Brillen, wider
Nasen einen langen Schnabel voll wolriechender Specerei, in der Hände welche mit Hand schühert
wol versehen ist, eine lange Kütze und darmit deuten sie, was man thun, und gebrauchet soll.

El nostre temps recent està marcat pel coronavirus, però, des que la humanitat s'organitza en societat i les persones conviuen en nuclis, les malalties infeccioses i contagioses han tingut una gran importància i s'han convertit en protagonistes de la història. El 1348 la pesta negra va causar 2.600 morts entre els 5.000 habitants censats a Manresa i el 1854 el còlera va provocar 1.529 defuncions a la ciutat. La covid-19 n'ha causat 323 des de l'esclat de la pandèmia.

Ferran Sardans Serra

Les malalties i les pandèmies formen part de la història de la humanitat. La perspectiva històrica permet afirmar que al llarg dels segles les grans infeccions han estat entrebancs importants per al gènere humà i el desenvolupament de les societats arreu del món. A mesura que la població mundial va anar creixent, quan una malaltia s'estenia, afectava diverses regions del planeta i es convertia en una amenaça per a la població, es van començar a documentar les primeres pandèmies. De vegades van transformar les societats en què van aparèixer i, molt possiblement, han canviat o influït decisivament en el curs de la història.

El terme *pandèmia* significa epidèmia que s'estén a molts països; és a dir, que

es propaga en una àrea geogràficament extensa i afecta un nombre considerable de persones, mentre que epidèmia es refereix a una malaltia infecciosa que colpeja un gran nombre de persones en un mateix lloc. Per ser considerada pandèmia o epidèmia, una malaltia ha

La covid-19 ha causat la mort de 323 manresans, però la pesta negra en va causar 2.600 el 1348 i el còlera 1.529, el 1854, amb un cens molt més reduït

de tenir caràcter infecciós. El càncer, responsable de moltes morts, no es considera pas una pandèmia perquè no és contagiós ni transmissible.

Covid-19

Actualment estem patint el coronavi-

rus SARS-CoV-2, causant de la malaltia covid-19, que ha col·lapsat el planeta entre el 2020 i el 2021. El 25 de febrer del 2020, l'aleshores secretari de Salut Pública de Catalunya, Joan Guix, va confirmar el primer cas per coronavirus a Catalunya. Es tractava d'una dona de nacionalitat italiana i de 36 anys, resident a Barcelona, que havia viatjat a Bèrgam i Milà dies abans. El 4 de març de 2020, el Departament de Salut va comunicar que s'havia detectat el primer cas de covid-19 a Manresa, un pacient a qui van fer el seguiment des de l'Atenció Primària de la Fundació Althaia. El dia 15 de març es va informar de la primera defunció d'un malalt afectat per la covid-19 a la ciutat. Al cap de pocs dies de la detecció del primer cas de coronavirus a Catalunya, la realitat que coneixíem fins aleshores va canviar completament a causa d'una infecció totalment desconeguda, que va tenir una forta

Manresa, cinc pandèmies en xifres

incidència a la Catalunya Central.

Segons les dades del Departament de Salut del 25 de gener del 2022, la covid-19 ha causat la mort a un total de 323 manresans i manresanes. A tota la comarca, el coronavirus ha estat la causa de mort de 851 bagencs. Dels 35.254 casos confirmats acumulats al Bages, 15.859 han estat manresans. Han mort de covid-19 més persones a la ciutat perquè els centres assistencials (Althaia i Sant Andreu) han acollit pacients d'altres poblacions, sobretot de l'Anoia, el Berguedà i el Solsonès.

Durant el 2020 es van registrar dues onades i l'inici d'una altra, amb pics d'incidència els dies 9 d'abril i 4 de novembre. Tancaments perimetral, tocs de queda estrictes o reducció de l'activitat social són algunes de les mesures que s'han implantat arreu d'Europa per frenar l'avenç del virus, que es van modular segons evolucionen les variables epidemiològiques principals. La tercera va començar el 6 de desembre i va tenir el pic d'incidència el dia 15 de gener de 2021. La quarta onada va durar només 28 dies i va estar marcada per la campanya massiva de vacunació, que va fer mirar amb una certa esperança un estiu que semblava més proper a l'antiga normalitat que l'anterior. Tot i això, la Setmana Santa va suposar un increment dels contagis derivats de la mobilitat. La cinquena onada de la pandèmia es va caracteritzar per l'avenç de la vacu-

nació. Si es compara amb les anteriors, queda clar que les vacunes van evitar moltes morts al llarg de l'estiu. Si en les onades anteriors els morts semblaven seguir un patró paral·lel a la corba de contagis, en aquesta ocasió, la progressiva immunització de la població trencava la tendència.

L'1 de novembre passat va començar la sisena onada i es va accelerar a partir del pont de desembre. Des d'aleshores, els contagis de coronavirus porten setmanes amb xifres rècord. Unes dades que s'associen directament amb la variant delta, que encara és la majoritària, i òmicron i la seva expansió imparable. Un fenomen que els experts atribueixen directament a la vacunació, que ha arribat a aquestes alçades de la pandèmia amb la majoria de persones amb la pauta completa (al voltant del 75%), en un context en què amb prou feines hi ha restriccions en vigor, a diferència del que passava en onades anteriors.

Palanques d'impuls

A *L'endemà de les grans epidèmies: De la pesta bubònica al coronavirus*, l'historiador José Enrique Ruiz-Domènec argumenta que les pandèmies, al llarg de tota la civilització, han impulsat una embranzida per les societats que han hagut de fer-hi front. Catedràtic d'Història Medieval de la Universitat Autònoma de Barcelona, Ruiz-Domènec sosté que després de totes les catàstrofes sanitàries hi ha hagut un

avenç civilitzador i que les pandèmies han estat una palanca de canvi per a les societats que han colpejat.

Ruiz-Domènec assenyala que la primera pesta bubònica iniciada el 542 dC va provocar la caiguda de l'Imperi Bizantí i va portar dues noves civilitzacions, l'Islam i l'Europa medieval. Més endavant, la pesta negra, que va tenir un punt màxim entre el 1347 i el 1353, va donar peu a l'Humanisme i el Renaixement. El segle següent, les malalties que van arribar a Amèrica a través dels colonitzadors, sobretot la verola, van contribuir a la dissolució de l'Imperi Asteca el 1521 més que no pas les gestes militars d'Hernán Cortés.

I la Il·lustració de mitjans del segle XVIII, que va inspirar profunds canvis culturals i socials, com la Revolució francesa, té l'origen en les plagues del segle XVII, com el tifus, la verola i la pesta. Com a conseqüència d'aquestes pandèmies que van assolar Europa durant el 1628 i el 1665, segons José Enrique Ruiz-Domènec, es va lluitar per dissipar les tenebres de la ignorància de la humanitat mitjançant el coneixement, la ciència i la raó.

Acceleració de la digitalització

Segons dades de Telefónica, la demanda de banda ampla va créixer un 40% les primeres setmanes del confinament. Això demostra que la tesi de Ruiz-Domènec és aplicable a l'actua-

L'ascensió dels benaurats, una de les quatre taules de la Visió del Més Enllà, de Jheronimus van Aken (El Bosco)

litat, amb la pandèmia de la covid-19. El coronavirus marca, per a molts estudiosos, la fi del segle XX i l'inici del segle XXI. O la fi del segon mil·lenni i l'entrada al tercer. La pandèmia ha suposat una acceleració i transformació de la digitalització i ha fet avançar el que hauria requerit uns quants anys en condicions normals. La covid-19 ha accelerat la transformació digital i ha impulsat la societat digital i la connectivitat. El teletreball i l'aposta pel comerç electrònic han rebut amb la pandèmia un impuls definitiu que ha demostrat la seva importància de cara als propers anys.

La pandèmia, molt especialment durant els confinaments, ha fet evident la importància de les xarxes de comunicació i de les eines digitals tant per a la vida quotidiana, per a la connexió entre familiars i amics, com per a la feina, l'educació i l'entreteniment. Sense oblidar la digitalització de les administracions públiques, que en bona part han continuat funcionant gràcies a ella, i de sectors sencers que han guanyat centralitat en aquests temps, com és la sanitat.

Emergència climàtica

Durant els primers temps de la crisi sanitària del coronavirus, la Terra va experimentar una millora substancial, ja que es van reduir les emissions d'efecte hivernacle durant les setmanes en què el món es va aturar completament. El confinament ha fet que animals salvatges hagin perdut la por d'endinsar-se a les ciutats, buides de gent i vehicles durant els mesos del confinament. A Manresa, fins i tot, un cabirol es va passejar pel passeig de Pere III i va provocar la sorpresa de molts veïns del centre. És un bon índex de la situació mundial de pressió que fa l'home sobre el medi natural. Quan aquest es retira una mica, les espècies recuperen el seu medi natural.

Darrerament, el món s'ha fet més gran i més petit alhora. Ara coneixem països i realitats que els nostres avantpassats no s'havien ni arribat a imaginar. Tardem molt menys que els nostres antecessors en moure'ns d'un lloc a un altre. Si abans es trigaven tres o quatre dies per anar de Manresa a Barcelona a peu,

El triomf de la Mort, de Pieter Brueghel el Vell (1562)

ara es pot anar de Catalunya a la Xina en poc més. Aquesta globalització ha propulsat la transmissió de la covid-19, que s'ha descontrolat per la globalització. La pandèmia ha ensenyat el camí que cal seguir: reduir el carboni per intentar salvar l'emergència climàtica que continua imparable. La comunitat científica fa anys que llança aquesta alerta: la pèrdua de biodiversitat actua com a catalitzador per a l'expansió de virus i malalties infeccioses. Ara s'ha demostrat que unes polítiques ambientals que garanteixin el desenvolupament sostenible són la millor garantia per construir una societat que pugui fer front a noves pandèmies.

En paraules de David Quammen, un

dels periodistes científics més prestigiosos del món, «tallem arbres, matem animals o els tanquem en gàbies i els enviem a mercats. Desequilibrem els ecosistemes i alliberem els virus del seu hoste original. Quan això passa busquen un nou organisme. I, sovint, som nosaltres». En definitiva, el coronavirus ha fet obrir molts ulls i ha evidenciat que per evitar pandèmies noves, protegir la biodiversitat i fomentar ecosistemes sostenibles cal lluitar globalment contra l'emergència climàtica.

Perquè, de fet, tant la covid-19 com l'emergència climàtica demostren que vivim en un món interconnectat i que no hi ha cap país que pugui fer-los

front per separat, de manera aïllada. Davant de desafiaments globals es necessiten respostes coordinades. De fet, la vacuna, les mesures d'aïllament i la informació global han estat el millor antídote per a aquesta pandèmia, que en termes relatius ha tingut una menor incidència que totes les anteriors. La pandèmia ha posat al descobert que tenim una sanitat que necessita canvis perquè no ha estat capaç d'absorbir-la a nivell català ni europeu i que cal un sistema sanitari més potent, amb capacitat de vigilància, recerca, assistència reforçada i resiliència. Ha posat en relleu que la sanitat està mancada de mitjans i de recursos i que caldrà buscar solucions a grans contingències com aquesta, perquè no ens tor-

ni a agafar d'imprevist. Finalment, ha evidenciat la importància de l'estudi dels virus de les espècies animals que poden tenir capacitat infectiva sobre l'home, així com de posar el focus en els bacteris resistents als antibiòtics, un seriós problema emergent.

Topografies mèdiques

Per analitzar l'impacte de les pandèmies a Manresa al llarg de la història cal recórrer a les estadístiques demogràfiques i sanitàries, però cal apuntar que fins que aquestes estadístiques van assolir el rigor i la regularitat necessaris van haver de passar uns quants segles. És difícil saber el nombre exacte de morts que van provocar les successives epidèmies al llarg de la història, ja que disposem de pocs recomptes censals d'èpoques pretèrites. Segons explica l'historiador Francesc Comas, en l'època medieval, «aquests càlculs consistien a comptar el nombre de cases, per això s'anomenen fogatges. Es feien amb finalitats fiscals i, per tant, les classes privilegiades no hi constaven». El segle XX, però, va portar una decisiva novetat per a l'estadística demogràfica i sanitària oficial, ja que a partir del 1900 va ser realitzada per l'Institut Geogràfic i Estadístic. Això va suposar una renovació i va permetre disposar per primera vegada d'un instrument informatiu adaptat a les exigències modernes.

Per saber quines eren les malalties més freqüents en una zona geogràfica i a què era degut aquest predomini, algunes de les ciutats, pobles i llocs de Catalunya disposen de les topografies mèdiques, que recullen les estadístiques de les malalties i l'estudi de les seves possibles causes, i també dades històriques, demogràfiques i naturals referents al poble o ciutat i, sovint, també, a la rodalia o comarca respectives. L'exponent de la mentalitat mèdica i sociocultural de l'època queda emmarcat en les topografies, que recullen l'estudi de la distribució de malalties en territoris geogràfics concrets. La seva producció s'ha desenvolupat al llarg de dos segles, des de finals del segle XVIII fins a mitjans del segle XX, fins i tot alguna més recent, i han constituït la major aportació realitzada al conjunt del moviment higienicosa-

nitari del país.

El manresà Jacint Corbella, metge investigador i estudiós de la història de la medicina i impulsor de la historiografia mèdica catalana, esmenta fins al 2012 tres topografies mèdiques sobre la ciutat. La primera, presentada pel metge Víctor Melcior el 1888, descrivia la situació d'una ciutat que gairebé arribava als 19.000 habitants. La segona, del 1894, va ser presentada per un metge desconegut que deia que treballava per a la fàbrica del Remei. I la tercera va ser presentada el 1905 pel metge Pere Pallàs i Valls i va ser editada el 1906. Va ser una obra molt més extensa i elaborada.

L'any 2012, però, el doctor Lluís Guerrero va donar a conèixer l'esborrany d'una nova topografia mèdica manresana, escrita pel dr. Joan Soler i Cornet, amb tota probabilitat el 1933, inèdita fins aleshores, que és la quarta de les existents. Recentment, l'impacte de les pandèmies a Manresa i al Bages al llarg de la història ha estat analitzada per dos estudiosos de la medicina a la ciutat. Un és l'esmentat doctor Guerrero, especialista en cirurgia vascular que, a més de metge, és també antropòleg expert en paleopatologia, director de l'Arxiu Històric de les Ciències de la Salut Dr. Simeó Selga i ha estat president de la Societat Catalana d'Història de la Medicina.

L'altre estudiós de la història mèdica de la ciutat de Manresa és el doctor en Medicina Armand Rotllan, membre de la Junta de l'Arxiu Històric de les Ciències de la Salut i autor de diversos llibres relacionats amb la situació sanitària i mèdica a Manresa i al Bages, com ara *Medicina, Salut i Treball. Aspectes històrics de la medicina i la salut en el treball al Bages des de finals del segle XIX, 1902: tifus i mort a Santpedor, Epidèmies al Pont de Vilomara i Rocafort a principi del segle XX* o *Topografia mèdica de Talamanca*.

Pesta negra

Francesc Comas assenyala que la primera meitat del segle XIV, abans de l'arribada de la pesta negra, va ser una època de gran prosperitat econòmica a tot Catalunya i també al Bages: «Diferents fets ens demostren que es va

Jacint Corbella: «Al Bages el poble que es va veure més afectat per la pesta negra va ser Santpedor, que va perdre el 75% de la població»

gaudir d'una situació favorable, com la construcció de ponts, el bastiment d'esglésies o la projecció d'obres de gran envergadura i complexitat com la Séquia. Però l'esclat del brot pestilent va provocar greus desequilibris econòmics i socials en la societat manresana». Una conseqüència d'aquest fet, segons Comas, va ser l'aturada de les obres de construcció de la Seu i de la Séquia, probablement per la mort o malaltia d'una bona part dels obrers que hi treballaven.

Lluís Guerrero recorda que el metge manresà Joan Soler Cornet ho va relatar detalladament en la seva obra inèdita *Topografia Mèdica de Manresa*. Director de l'Hospital de Sant Joan de Déu i del de Sant Andreu, Joan Soler Cornet escriu sobre la pesta negra: «El 1348 ocasionà 2.600 morts entre els 5.000 habitants censats i la veïna vila de Santpedor passà de tenir 600 famílies a 138». Aquest descens poblacional

Armand Rotllan: «El còlera és l'epidèmia que més ha transformat la ciutat»

va ser comú a tota la comarca. Comas apunta que «el fogatge del 1359 donava a Balsareny un total de 36 focs, que van baixar a 20 al cap de vint anys. I el nombre d'habitants d'Artés abans de la pesta oscil·lava entre 700 i 1.000, i al cap de deu anys el nombre de focs ja s'havia reduït a 82, valor que representa entre 300 i 400 persones». El doctor Jacint Corbella afirma que «al Bages el poble que es va veure més afectat per la pesta negra va ser Santpedor, que va perdre el 75% de la població».

La pesta negra va ser una pandèmia general a tot Europa i va causar la mort d'un terç de la població europea, fet que va provocar una greu crisi econòmica i social. Francesc Comas destaca que el terme *mala busanya* s'utilitzava a l'època per referir-se a la malura, «era el nom amb què es designava a la nostra comarca i feia referència a una bua o nafra produïda per infecció de la sang». Aleshores, l'Església atribuïa a la moralitat incorrecta de la població la causa de l'aparició de l'epidèmia. A Manresa, segons Sarret i Arbós, el 19 d'abril del 1348 els consellers de la

ciutat, tement que la pesta que s'havia declarat en alguns llocs afectés la ciutat, van acordar que es fessin pregàries durant tres dies amb processó: «El primer dia a l'església dels Predicadors, el segon al Carme i el tercer a Santa Clara, i el diumenge pregàries a la Seu», puntualitza Francesc Comas, que assenyala que en aquella època es veia l'epidèmia «com un càstig diví provocat pels pecats dels humans i l'església ho aprofitava per atreure els fidels que anaven pel mal camí mitjançant actes litúrgics, processons...».

Lluís Guerrero explica que «buscant un boc expiatori, es va culpar els jueus, a qui es va acusar d'enverinar pous, portes i finestres per acabar amb la cristiandat. Es van iniciar els primers pogroms, els linxaments multitudinaris, que no es van aturar ni tan sols quan el Papa Climent VI va publicar una butlla papal per exculpar els jueus, que estaven sent exterminats per les masses aterrides. El 17 de maig del 1348 es va assaltar el Call de Barcelona, i cal imaginar que a Manresa va passar el mateix».

El primer brot de pesta negra a Manresa va anar des de 1348 fins a 1352. A partir d'aquest moment la pesta ja no deixa de ser present de manera reiterada en la documentació de tot Catalunya: fins i tot el 1396 el sobirà de la Corona catalanoaragonesa, Martí l'Humà, va marxar a Perpinyà preventivament. L'inici de l'epidèmia el 1348 va representar el començament d'un seguit d'onades de pesta que van durar fins al començament del segle XVI. Segons les investigacions del doctor Soler, Manresa es va lliurar de la pesta de 1403, però «quedà desolada i empobrida. El 1413, 1422, 1468, 1508 i 1654 patí noves epidèmies pestilents. En totes es prengueren mesures religioses i pregàries; per prevenir la de 1457 els consellers van decretar que no es jugués ni blasfemés, i la ciutat no va ser afectada».

Malgrat els nous brots epidèmics del segle XIV, XV i XVI, Manresa va tenir menys afectació que la ciutat de Barcelona. És per això que Joan Soler Cornet rememora com «la pesta de Barcelona de 1530 va fer traslladar

la Diputació Catalana a Manresa, on l'epidèmia no va entrar». No va ser l'única vegada: «El 1650 la pesta assola Tortosa, Tarragona i Barcelona, i la Diputació es trasllada a Terrassa i després a Manresa». Però al cap de quatre anys, el 1654, «novament apareix la pesta i moren 1.000 manresans de 381 cases».

L'episodi de pesta del 1654 va suposar el trasbals més important des de la mitjana del segle XIV i va provocar un endarreriment per espai de mig segle de l'evolució demogràfica de Catalunya. Francesc Comas, geògraf especialitzat en demografia i historiador, confirma que, tot i que a la comarca es van detectar alguns casos esporàdics de pesta en anys anteriors, com a Santpedor i a Sallent, «podem considerar que el brot epidèmic fort es van donar entre els mesos de juny i octubre del 1654». Comas recorda que una de les primeres accions que es feien quan es detectava l'epidèmia era obrir una morberia en una casa fora ciutat per portar-hi els empestats a fi de confinar-los: «Sembla que la primera vegada que es va començar a aplicar va ser durant la pesta negra i que la quarantena fa referència al fort simbolisme religiós que té. Per exemple el Diluvi va durar 40 dies, els hebreus van viure al desert 40 anys, Jesús va viure al desert i va ser temptat durant 40 dies i fins i tot Mahoma tenia 40 anys quan va tenir la revelació, va estar 40 dies resant a una cova i tenia 40 seguidors que el van ajudar a transmetre el seu missatge».

Còlera

Després de la superació de les epidèmies de pesta dels segles precedents, el segle XIX va estar marcat per les grans pandèmies de còlera. Armand Rotllan ho té clar: «El còlera és l'epidèmia que més ha transformat la ciutat». Lluís Guerrero també sosté que en el rànquing de les epidèmies, «la més important al llarg de la història és el còlera, la malaltia infecciosa que més epidèmies ha fet i més gent ha matat».

El còlera va entrar a la península ibèrica, tant en la primera com en la segona de les quatre epidèmies del segle XIX, pel port de Vigo el 1833. L'any següent va arribar a Barcelona i, segons les xi-

fres oficials, hi va haver més de 10.000 morts i més de 400.000 afectats entre 1834 i 1835. Francesc Comas narra com la incidència del còlera a la ciutat comtal va alarmar l'Ajuntament de Manresa, que va emprendre el mes d'agost del 1834 diferents actuacions per combatre la malaltia: «Es va crear una Junta de Sanitat formada pel regidor-degà, un canonge de la Seu, dos regidors, dos metges i representants del comerç i la indústria i també la Junta d'Auxilis. Les dues juntes van ser incapaces de recaptar impostos i van haver de recórrer a l'almoïna de la Croada, que era el fons aconseguit per l'indult de menjar carn els dies prohibits per la religió catòlica».

Segons l'historiador, la junta i l'Ajuntament va acordar publicar unes instruccions «en lengua vulgar para mayor inteligencia de las gentes sencillas y menos instruidas indicándoles los medios de precauciones y remedios en el caso que aparezca el cólera morbo». Segons aquestes instruccions, la manera de prevenir el còlera era tenir «tranquil·litat de ánimo, limpieza ó netedad en el cos y en habitaciones, y bon regimen de vida ab la deguda templança en el menjar, beure, etc.» Les instruccions també s'aprofitaven per apaivagar possibles excessos i recomanaven «evitar les pasions deshonestes y se procurar no abusar de cap manera dels plaers ecsitants, cual falta ha determinat en moltes ocasions lo acometiment del Còlera».

Comas explica que la junta va emprendre mesures preventives més contundents, com tancar tots els portals de la ciutat: «Només van quedar oberts els tres més transitats, que eren el de Sobrerroca, per on entrava la gent que venia dels pobles del nord de la ciutat, el de les Piques, per on passava una part del trànsit de Barcelona, i el de Valldaura, per on entrava el trànsit procedent de les terres de ponent. També es va acordar que el portal de Santa Llúcia, per on venia molta gent del sud del Bages i de les comarques costaneres, estaria obert de sis a set del matí, d'onze a dotze del migdia i de sis a set de la tarda».

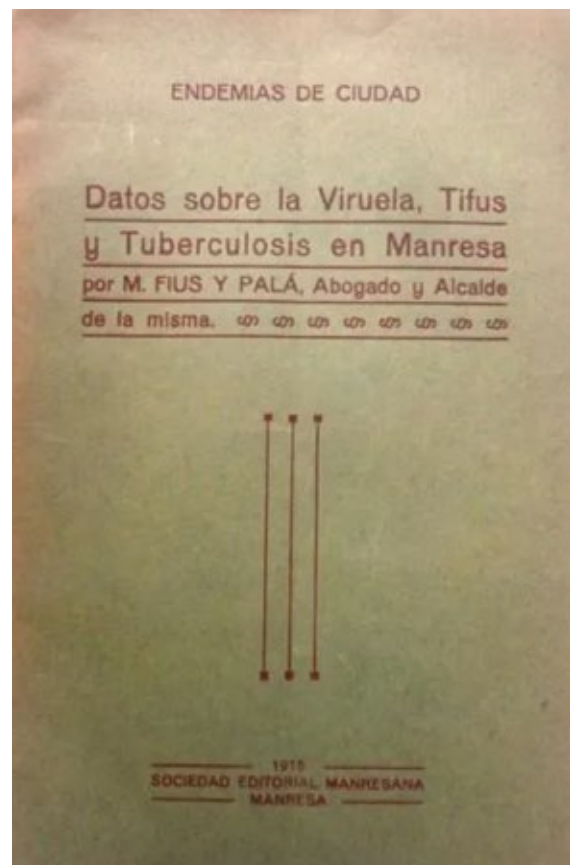
Francesc Comas apunta que altres mesures preventives van ser «recordar a

la població que calia netejar els carrers i conductes d'aigua i que s'havien de treure els porcs que hi havia als baixos de moltes cases i portar-los fora del nucli urbà i apartats de tota mena d'habitatge». A més, afegeix, es van preparar diferents llatzerets per si arribava gent d'altres indrets empestats: «Aquests llocs van ser el mas de la Culla, al costat del camí ral que anava cap a Barcelona; el mas Oller, el mas Xup i el llatzeret de Sant Pau». Com a hospital de colèrics es va acordar utilitzar el convent dels carmelites, però segons Comas «el governador ho va desestimar ja que es tractava d'un punt preferent de defensa de la ciutat i, finalment, l'hospital es va instal·lar al convent dels dominics, l'actual teatre Conservatori, i els monjos van ser traslladats a cal Soler de la Plana». També assenyala que es va decidir fer un nou cementiri fora de la ciutat, seguint les reials ordres que prohibien enterrar els difunts a les sagreres que hi havia. Segons els Acords Municipals de 1834 es va aprovar que «en cas de morir algun veí de la ciutat, no s'enterrés al cementiri comú dintre la ciutat, sino en el detras de Puigterrà». Tot i això, Comas revela que aquest cementiri no es va arribar a utilitzar mai, «perquè era un terreny molt dur» i, a més a més, «quan es va fer la carretera que pujava al fortí de Santa Isabel, va quedar inhabilitat».

L'origen

Els informes de l'època determinen que la infecció es va iniciar per una minyona que havia contret la malaltia a Barcelona i que es trobava a Manresa de pas cap a Cardona. Segons Lluís Guerrero, també se sap que un farmacèutic manresà que havia anat i tornat de Barcelona pels volts de l'1 de setembre, s'havia infectat de còlera a la ciutat comtal i havia mort poc després: «Sembla que aquesta segona infecció va ser la que va iniciar el brot, perquè una dona gran que vivia a la zona de la capella de Sant Marc va morir al cap de poc». En tots els casos, sosté el doctor Guerrero, s'observa que la facilitat de desplaçament que proporcionava una ciutat industrial com Manresa també comportava l'arribada d'infeccions.

Soler i Cornet diu sobre el còlera que «el 1854 Manresa té 2.050 invasions

amb 1.529 defuncions; el 1865, 231 invasions i 122 defuncions, i el 1885, 388 i 169, respectivament». Rotllan explica que el còlera comença a Manresa el 28 de juliol de 1854: «El període màxim de desenvolupament va ser del 20 d'agost a l'1 de setembre. Va durar dos mesos i és l'epidèmia del segle XIX que més mortalitat ha ocasionat a Manresa». Francesc Comas explica que «el 16 d'agost, una bona part de les classes acomodades van abandonar la ciutat per por del contagi del còlera juntament amb alguns regidors de l'ajuntament, fet que va obligar el comissionat del govern a renovar el consistori amb antics regidors».

Segons explica Rotllan, el 1854 la ciutat tenia unes 14.000 persones, ja que «el cens de 1857 comptava 14.395 habitants, i a finals d'agost hi havia més de 2.000 colèrics, amb defuncions diàries entre 17 i 100 persones. El balanç d'aquesta epidèmia es xifra en uns 3.000 afectats i unes 1.100 defuncions, un 10% de la població. No sabem el percentatge de població infectada, però en termes generals es considera que al voltant d'un 30% dels infectats

L'aigua i la salut pública a Manresa

VI La febre tifoidea a la ciutat

Com és de suposar, coneguda la mala qualitat d'aigua que es beu en aquesta ciutat, la febre tifoidea, com a malaltia d'origen hídric, és una veritable plaga; té un caràcter endèmic amb exacerbacions que de vegades adquireixen tal intensitat que bé poden dir-se epidèmies que en cara serien majors si una bona part de la població no estigués immunitzada per haver sofert amb anterioritat la malaltia i actualment alguns per haver-se fet vacunar.

Millor que qualsevol descripció la següent estadística donarà una idea dels estralls d'aquesta malaltia.

Any	Cens de la població	Mortalitat total (Registre parroquial)
1848	11 420	1.300
(Any del còlera)		
1859	15 241	599
1860		457
1861		452
1862		505
1863		589
1864		609
(El dia 17 de juny s'inauguren els dipòsits vells)		
1865		780
1866		405
1867		516
1868		500
1869	16.193	
1870		609

Comença la estadística extreta del Registre Civil

Any	Mortalitat total	Id. per tifoidea	Id. per 1 000 habitants	Id. per tífus entre 1.000 defuncions
1871	578	11	35'80	17
(16.193 habitants)				
1872	667	13	41'20	27
1873	650	19	40'02	28
1874	735	18	45'40	24
1875	648	12	40	18
1876	626	25	38'60	40
1877	563	14	34'70	25

1878	611	28	43'70	46
1879	614	18	33'10	29
1880	670	22	36'10	33
1881	809	31	43'60	38
1882	757	27	40'80	36
1883	675	18	36'40	27
1884	799	15	43'10	19
1885	903	39	48'70	43

(Invasió del còlera)

1886	819	30	44'20	37
1887	752	13	40'60	17
1888	809	17	35'70	21

(22 685 habitants)

(El dia 8 d'octubre s'inauguren els dipòsits nous)

1889	691	14	30'40	20
1890	651	19	29'70	23

(En el mes de juny s'acaba la canalització de l'aigua)

1891	809	20	43'60	23
1892	647	29	28'40	45
1893	748	36	32'90	48
1894	680	29	30'	43
1895	607	26	26'70	46
1896	778	4	34'30	5
1897	686	15	30'30	22
1898	706	44	38'	62

(22.036 habitants)

1899	640	32	25'50	50
1900	703	32	28'	46
1901	561	31	22'20	55
1902	602	28	23'80	61
1903	505	20	20'	40
1904	551	19	21'20	34
1905	611	28	24'20	46
1906	505	22	20'	44
1907	470	15	18'7	32
1908	494	10	21'60	20

(23.250 habitants)

1909	564	14	24'20	25
1910	594	6	21'60	12
1911	513	20	21'30	39
1912	532	17	22'80	34
1913	457	16	19'70	35
1914	631	32	27'10	51
1915	519	22	24'40	42
1916	495	23	22'40	46
1917	597	36	25'90	57
1918	875	45	39'70	51
(25.191 habitants)				
1919	599	27	27'10	45
1920	571	36	25'40	63
1921	538	58	19'60	108
1922	594	56	21'70	94

(27 359 habitants)

per còlera acabaven morint». Armand Rotllan afegeix que, l'any següent, el 1855, hi va haver una altra epidèmia de còlera que va ser més lleu: «Comença el 30 de setembre i finalitza el 30 d'octubre. Manresa tenia 16.193 habitants amb 6 facultatius i el nombre total de morts va ser de 122 manresans. El total de malalts va ser de 331».

Francesc Comas sosté que el 1865 el còlera va entrar pel port de València, «però és una epidèmia poc coneguda perquè es va voler silenciar». L'última gran epidèmia de còlera va ser el 1885. Segons les dades que recull Rotllan de la *Memòria de l'Epidèmia Colèrica del 1885*, va donar un contingent de 413 invasions i 144 defuncions, fet que representa un 35% de morts del total d'afectats: «A Manresa l'epidèmia va començar el 15 d'agost al raval nord i va durar fins a mitjan octubre, ja que a partir del dia 23 ja no en trobem cap més cas». Aquesta darrera, sosté, va incidir sobretot en la classe pagesa i no es va prendre cap mesura preventiva.

«El còlera era amb diferència –argumenta Rotllan– la pitjor de les nombroses malalties infeccioses existents, molt més que el tifus o la febre groga, perquè provocava una mortalitat molt alta, per sobre del 30% dels afectats». Explica que «al món hi va haver al llarg del segle XIX sis grans pandèmies de còlera. La malaltia és endèmica, persistent, i possiblement originària de l'Àsia, molt arrelada a la conca del riu Ganges a l'Índia». La primera pandèmia, sosté, es va produir el 1817 però va quedar circumscrita als països asiàtics. La segona va començar el 1827 i va afectar tot Europa: «A la península hi va haver quatre brots de còlera a mitjans de segle. Van ser els anys 1834, 1854, 1865 i 1885, tot i que algunes de les epidèmies van durar més d'un any. Malgrat la seva brevetat en el temps (menys de seixanta anys), les epidèmies de còlera per la seva gran mortaldat van provocar un gran impacte en la societat d'aquells anys».

Restes arqueològiques

A finals del 2010 els treballs de reparació del mur del parc de la Seu van deixar al descobert restes arqueològiques

Article del doctor Àngel Serra a *El Pla de Bages* del 8 de juny de 1927 sobre l'impacte de la febre tifoidea a la ciutat

Lluís Guerrero: «Fins fa pocs anys, la gent gran, quan es visitaven al metge, deien que de joves havien patit una gàstrica tifulosa, un terme genuí de la gent de Manresa»

de 14 esquelets datats de mitjan segle XIX. Estaven dins els seus taüts i apilats sense cap patró per aprofitar al màxim l'espai disponible, cosa que fa pensar que es tracta d'una fossa comuna on es van enterrar persones mortes durant l'epidèmia de còlera del 1854. Lluís Guerrero sosté que, arran d'alguna de les epidèmies de còlera del segle XIX, «es va decidir fer un nou cementiri fora de la ciutat i es va intentar habilitar un fossar a la falda nord del turó de Puigterrà, on avui hi ha el carrer de Circumval·lació i la Pujada del Castell».

Francesc Comas remarca que l'epidèmia va afectar a la població mitjana, de vint a quaranta anys, i va deixar un gran nombre d'infants orfes, que van ser recollits i asilats a l'hospital de Sant Andreu i al Col·legi de Sant Ignasi: «La situació era greu, ja que,

al cap d'un any, el reverend Antoni Canuda demanava auxili a l'ajuntament per portar a la casa de Caritat de Barcelona quinze nois i noies que a causa del còlera havien quedat orfes de pare i mare i no podien ser recollits ni als Infants Orfes ni a l'hospital de Sant Andreu. Per aquest motiu, entre altres, l'industrial Miquel Cots i Enrich va presentar l'any següent una instància per obrir una casa de beneficència, Casa Caritat, que es va inaugurar el 1859».

L'historiador també relata que el dramaturg, periodista i advocat Conrad Roure i Bofill va escriure les seves memòries en el llibre *Recuerdos de mi larga vida* i descriu la seva estada a Manresa durant el còlera de 1854: «La vida en Manresa se nos hacía imposible por el pánico indescriptible de los manresanos al cólera. Los médicos, a fin de evitar que los enfermos fueran abandonados por sus deudos, para demostrar que no existía contagio, se ponían sobre la piel las camisas de los atacados del mal; pero sus demostraciones tenían poca fuerza convictiva. Cuando el cólera atacaba a un individuo de una familia, sus parientes dejaban un ataúd tras la puerta del piso y abandonaban al enfermo a los cuidados de la caridad y asistencia públicas».

Verola

La següent gran pandèmia no va tardar a arribar. La verola va ser una malaltia infecciosa greu i contagiosa que en alguns casos podia causar la mort. Armand Rotllan explica que «es té constància de la seva existència almenys des de fa 3.500 anys; es va propagar per tot el món i va matar un de cada tres infectats, fins que es va erradicar l'any 1979». Segons Rotllan, es considera la més agressiva de totes les pandèmies i la més mortal en el món clàssic europeu i asiàtic: «Ha estat la malaltia més greu i que més brots epidèmics a causat al llarg de la història de la humanitat».

La troballa de Lluís Guerrero va permetre descobrir que Joan Soler Cornet afirma que a Manresa «el 1871 la verola produí 43 morts, el 1874, 63; el 1875, 58; el 1888, 81; el 1893, 75; el 1896, 86, i el 1899, la darrera, 42; a

partir de 1903 comença la vacunació de 6.197 persones i la malaltia s'erradica». Precisament, un dels motius de l'erradicació va ser la vacuna. Al segle XVIII Lady Mary Montagu, una escriptora britànica, durant la seva estada a Turquia, va observar que dones que munyien vaques no contreien la verola. Aquesta dona va ser la primera que va impregnar agulles amb el pus de la verola que tenien les vaques i va inocular el virus al seu fill, fins i tot hereus de monarques europeus, però la seva tècnica va acabar sent rebutjada i molts metges a Anglaterra no van confiar en el seu mètode.

Va ser el 1796 quan Edward Jenner, un metge compatriota de Montagu, va confirmar les observacions de l'escriptora sobre un dels virus que més persones ha matat arreu del món. Jenner va decidir inocular James Phipps, un nen de 8 anys fill del seu jardiner, les raspadures del virus d'una vaca anomenada Blossom. El nen va tenir febre durant un parell de dies, però no va desenvolupar cap infecció greu ni va mostrar cap símptoma de verola. Lluís Guerrero destaca que l'Acadèmia Mèdico-Pràctica de Barcelona, que va ser creada el 1770 i avui és coneguda com a Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, «va ser la primera entitat defensora d'aquesta inoculació, va donar un suport total a Edward Jenner i no només va fer promoció de la inoculació, sinó que també la va practicar».

Segons relata Armand Rotllan, la verola era una malaltia que es podria considerar endèmica a la Manresa industrial de l'època: «Si bé ja existia una vacuna, les estreïtes econòmiques i la desinformació associada a la baixa alfabetització de la classe obrera expliquen la poca eficàcia d'aquest mètode preventiu. Els brots de 1888, 1893 i 1896 van ser especialment cruents i van provocar en tots els casos 75 morts o més». No va ser fins a principis del segle XX, sota l'impuls de l'alcalde republicà Maurici Fius i Palà, que es va començar a revertir la situació amb campanyes extensives de vacunació. «Podem assegurar que Fius i Palà va ser l'artífex de la desaparició de la verola a la ciutat», afirma amb con-

Festival antituberculós organitzat per les dames del Comitè de Sant Ignasi el 16 de juny de 1912

tundència el doctor Rotllan. La tasca sanitària va ser una de les principals contribucions de Fius i Palà a la ciutat, en especial la vacunació contra la verola de tots els infants de Manresa.

Des del brot a Manresa del 1901, amb 23 morts, no n'hi ha hagut cap més, gràcies al fet que «a la ciutat s'exigeix la vacunació i revacunació als infants per entrar a les escoles i als obrers per fer-ho a les fàbriques», apunta Rotllan, que recorda que fins a l'erradicació, «la verola fustiga la humanitat durant almenys 3.000 anys i només en ple segle XX acaba amb la vida de 300 milions de persones arreu del món».

Febre tifoide

La febre tifoide va ser durant molts anys una malaltia endèmica a Manresa. Des del segle XIX se'n troben

importants epidèmies. A diferència de la verola, que causava brots puntuals amb alta mortalitat, la febre tifoide, també coneguda com a tifus, provocava menys quantitat de defuncions, però de manera inexorable any rere any. L'alcalde de Manresa Maurici Fius i Palà va publicar el 1915 *Endemias de ciudad: datos sobre la viruela, tifus y tuberculosis en Manresa*, en què esmenta que, del 1870 a 1900, les defuncions per febre tifoide eren de 50 a 75 persones per any, amb una mitjana mensual d'un a tres casos. Alguns anys, el nombre de defuncions arribava al centenar (1893). En una línia similar es va manifestar el metge Víctor Torrent Casademont, que va publicar el 1919 la tesi doctoral *La fiebre tifoidea y su desarrollo en la comarca de Manresa*.

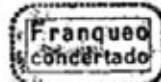
El metge Àngel Serra Riera, nascut a

Avinyó, va presentar el 1923 la seva tesi doctoral *El agua de Manresa y su relación con la fiebre tifoidea*, en què estudiava la incidència de la febre tifoide a Manresa entre 1913 i 1922. Hi apunta que en deu anys apareixen 2.300 tifòdics amb una mortalitat anual de 35 defuncions. El 8 de juny de 1927 va publicar al diari *El Pla de Bages* un article titulat *L'aigua i la salut pública a Manresa*, en què afirmava: «Com és de suposar, coneguda la mala qualitat d'aigua que es beu en aquesta ciutat, la febre tifoidea, com a malaltia d'origen hídric, és una verdadera plaga; té un caràcter endèmic amb exacerbacions que de vegades adquireixen tal intensitat que bé poden dir-se epidèmies que encara serien pitjors si una bona part de la població no estigués immunitzada per haver sofert amb anterioritat la malaltia i actualment alguns

EL PLA DE BAGES

Diari d'avisos, notícies y anuncis

REDACCIO I ADMINISTRACIO

Carrer d'Arbenós, núm. 15.-Telefon 272

PREUS DE SUSCRIPCIO:

Manresa: UNA pesseta al mes.—Fera: 3'50 ptes. trimestre
Número sol, 5 cts.—Atrassat, 15.—Pago a la bofeteta
Remittis, anuncis i reclams, a preus convencionals i :

GRIPPE per a evitarla usar RAPE REGIS

Poderós antiséptic pulmonar

De venda en totes les farmacies i centres de especialitats farmacéutiques

Anunci d'un antiséptic pulmonar contra la grip a la portada del diari *El Pla de Bages* del 15 de novembre de 1918

per haver-se fet vacunar». Acompanya el text amb una gràfica que assenyala, per exemple, que «el 1876 hi ha 25 defuncions per febre tifoide; el 1886, 30; el 1896, 4; el 1906, 22; i el 1916, 23».

Lluís Guerrero, estudiós de l'obra de Joan Soler Cornet, destaca que l'autor de la *Topografia Mèdica de Manresa* culpa l'aigua dels pous de la febre tifoide endèmica a Manresa i «diu que ha ocasionat brots importants, però confon el nombre d'afectats amb els de verola». Tots els autors que han investigat el rol de la febre tifoide a Manresa apunten que la mortalitat responia fonamentalment a les condicions sanitàries de la població i, en especial, a l'estat del clavegueram i del proveïment d'aigües potables. El llibre *Lluita contra la febre tifoide a Catalunya*, de Lluís Claramunt Furest, es va publicar l'any 1933 i, segons paraules de l'autor, tenir per objectiu «que la gent sabés de mans d'experts el perill de les matèries fecals i de l'orina dels malalts tifosos, el risc de portar les mans brutes, la perillositat dels escapaments i fuites de les matèries de les latrines cap al sòl o cap a les conduc-

cions d'aigua potable». Lluís Claramunt indicava que «sempre són les mans els òrgans receptors i transmissors del bacil tifòidic, la qual cosa ha motivat que al tifus abdominal se li doni el nom de malaltia de mans brutes».

Quan la Mancomunitat de Catalunya va crear el Servei Sanitari, una de les seves seccions es va dedicar a la «lluïta contra la febre tifoide», que va establir serveis d'epidemiologia, desinfecció, correcció d'aigües de beguda, vacunació... Més tard la tasca va ser continuada per la Diputació i la Generalitat de Catalunya. Les principals mesures es van encaminar cap al sanejament de les ciutats i dels nuclis rurals, la vigilància de les condicions higièniques dels habitatges, el control de les aigües de beguda i de les aigües residuals, i la divulgació i exigència de mesures d'higiene individual. Guerrero relata que «fins fa pocs anys, la gent gran, quan es visitaven al metge, deien que de joves havien patit una *gàstrica tifulosa*. Ho deien molts pacients. Era una patologia manresana, un terme genuí de la gent de Manresa».

Tuberculosi

Al principi del segle XX, una de les malalties infeccioses que més preocupava i afectava Manresa era la tuberculosi, també anomenada per alguns pesta blanca, considerada una de les primeres malalties humanes de què es té constància. «Si la importància d'una malaltia per a la humanitat es mesura pel nombre de morts que causa, la tuberculosi s'ha de considerar molt més important que les malalties infeccioses més temudes». Ho va dir el famós bacteriòleg Robert Koch el 1882, el mateix any que va descobrir el bacil de la tuberculosi.

Durant la dècada de 1910, provocava fins al 10% de la mortalitat a Manresa, per sobre d'altres malalties com el tifus i la verola. El contagi de la tuberculosi es feia difícil d'aturar a causa de la manca de netedat dels habitatges i també pel gran dèficit nutricional de bona part de la població. Lluís Guerrero explica que Joan Soler Cornet afirmava que «a principis de segle, la malaltia produeix una gran mortalitat a Manresa, on tenen els malalts a casa amb greu risc de contagi, llevat del cas de si són molt pobres i no

L'EPIDEMIA GRIPAL A MANRESA

(1918)

P. R. R.

D. MAURICI FUS I PALÀ

ALCALDE VERINTANT DE LES CORTES DE SANTAT I AIGÜES

MEMORIA

PUBLICADA PER ACORD DE L'ULTIMA, SEGONDA
D'UNA ROYA DEL MUTE D. ANGEL SERRA I L'ES-
TAT DE COMPTES DE LA JUNTA D'AIGÜES

MANRESA

Imprenta i Llibreria de Josep Mota, Pírraga
— 1919 —

es poden mantenir, perquè aleshores els ingressen a l'Hospital. Els nens ingres- sen al Sanatori de Sant Joan de Déu». Guerrero afegeix que Soler Cornet afirma que «tots els nens nascuts a l'Hospi- tal de Sant Andreu reben la vacuna de Calmette; als no vacunats i més grans se'ls fa un Mantoux, i si és negatiu, se'ls vacuna. Tot i amb això es lamenta que a Manresa es vacuna poc per manca de campanyes sanitàries, i també perquè l'assistència dels tuberculosos està ex- clusa de la cobertura mutual. Proposa una assegurança que cobreixi la malal- tia. Entre 1926 i 1930 el nombre mitjà de defuncions per tuberculosi a la ciutat és de 42 a l'any. La millora del nivell so- cioeconòmic i la higiene van minvant el nombre de casos».

Molts metges, segons explica Lluís Guerrero, recomanaven als pacients afectats de tuberculosi que busques- sin un canvi d'aires i anessin a zones rurals i muntanyoses, per respirar un aire més sa que els millorés l'aportació sanguínia als pulmons: «Els que s'ho podien permetre anaven a sanatoris de muntanya, com el de Vilada, el de Puigdolena o el santuari del Miracle

a Riner. Els que no podien pagar-los, marxaven a cases de pagès». El doctor Guerrero afegeix que els sanatoris eren institucions que complien una doble missió: «D'una banda aïllaven el tuber- culós de manera que s'obstaculitzés la propagació de la malaltia, i de l'altra, apartaven el malalt d'àmbits pernicio- sos com ara les cases i els llocs de tre- ball humits i mal ventilats».

El 16 de juny de 1912, una gran gentada es va concentrar al parc de Sant Ignasi de Manresa per celebrar el festival an- tituberculos. Les dames del Comitè de Sant Ignasi es van encarregar d'organit- zar aquesta trobada, i un dels princi- pals convidats va ser el destacat metge i cirurgia manresà Francesc Soler Jovés, pare de Joan Soler Cornet. La concen- tració era una demostració per consci- enciar a la ciutat de la importància de la higiene i el control sanitari, i també per reivindicar una millora social.

Grip espanyola

Lluís Guerrero repassa l'obra de Joan Soler Cornet i assenyala que acaba el capítol sobre les epidèmies amb la grip de 1918 i 1919: «Explica que va tenir tres onades, la primera del 28 de maig de 1918 al 24 de juliol, amb 247 invasi- ons i 16 defuncions, la segona, del 21 de setembre al 8 de desembre, amb 6.000 invasions i 243 morts, i la tercera, entre el 13 de febrer de 1919 i el 9 de març, amb 431 invasions i 36 defuncions. Il- lustra l'epidèmia de grip amb una tau- la que dona un nombre de morts en la primera onada diferent al que descriu dins del text, i cita com a font l'obra de Fius i Palà, un llibret editat el 1919 titu- lat *L'epidèmia gripal a Manresa*».

El 28 de maig de 1918 l'alcaldia de Man- resa va ordenar la desinfecció i la venti- lació de les escoles, fàbriques, tallers, ca- fès i altres llocs de reunió com a mesura preventiva. Aquell mateix dia va morir el jove Jaume Casals i Mateu, que qua- tre dies abans havia arribat a Manresa ja malalt procedent de Ponts. La brigada municipal sanitària va procedir a la des- infecció del cadàver, l'habitació i la seva roba. El mateix dia, l'alcaldia va ordenar la neteja diària de les clavegueres i va establir que la brigada municipal havia de desinfectar tots els domicilis amb

un malalt sospitós de tenir la grip. Un ban municipal dictava l'obligatorietat de regar i escombrar la via pública als pro- pietaris de les cases diàriament, la des- infecció dels locals públics, la separació de la roba als safareigs públics, mantenir oberts els restelladors de les clavegueres perquè circulés l'aigua i evitar la concen- tració de la gent en espais tancats.

Malgrat aquestes mesures de prevenció, explica l'historiador Francesc Comas, al cap de pocs dies «l'epidèmia va ata- car els soldats de la Caserna del Carme, aleshores ocupada pel Batalló de Reus, amb 133 casos d'un total de 700 sol- dats (19%) i d'aquí es va escampar per tota la ciutat fins a un total de més de mil persones afectades i va provocar la mort de setze residents». El segon brot, amb més virulència que el primer, va començar després de la Festa Major i va afectar alguns treballadors del fer- rocarril del Nord i alguns del Tramvia de Manresa a Berga. Comas explica que «van venir a Manresa nombrosos foras- ters de la comarca i d'altres llocs de Ca- talunya, sobretot el dia que hi va haver una trobada de societats corals per retre un homenatge a Anselm Clavé i donar nom a l'antiga plaça de la Parra al car- rer d'Urgell». El tercer va esclatar el 13 de febrer de 1919, amb un nou brot a la caserna del Carme, amb soldats incor- porats de tot l'estat que va durar fins al mes d'abril, amb 36 defuncions.

En aquells anys la ciutat tenia prop de 25.000 persones. Per tant, en paraules de Francesc Comas, «podem dir que la grip va afectar una quarta part del to- tal de manresans». A més, l'historiador afegeix que la localització de l'epidèmia dins l'espai urbà mostra una clara di- versificació de la mortalitat: «El distric- te amb més defuncions va ser el quart, que correspon al que avui és el barri Vic-Remei, ocupat bàsicament per la classe treballadora. Seguia la zona del carrer del Remei, Santa Clara i caserna del Carme i el districte segon, que cor- responia a part del barri de Valladaura i plaça Catalunya. Hi havia una relació directa entre epidèmia, densificació i grups socials dominants».

Afectació

Comas destaca que l'epidèmia va afec-

Francesc Comas: «La grip va afectar una quarta part del total de manresans, sobretot els d'entre els vint i quaranta anys»

tar els grups d'edats compreses entre els vint i quaranta anys: «Aquest fet va incidir directament en el comportament demogràfic de la població manresana. Van morir molts pares i mares que van deixar infants orfes i, per això, van augmentar el nombre d'asilats a Casa Caritat. També es va frenar el nombre de matrimonis respecte dels quinquennis anteriors, per la defunció d'un dels promesos o per l'ajornament del matrimoni a causa del dol familiar i, per això, és notable l'augment del quinquenni posterior».

L'epidèmia del 1918 es va conèixer amb el nom de la grip espanyola, però Lluís Guerrero explica que malgrat aquest nom l'origen no va ser pas a la península ibèrica sinó a la Xina i d'aquí es va escampar cap a Estats Units i a tot arreu: «L'estat espanyol va ser un dels primers on es va parlar més obertament de les víctimes que provocava el virus, mentre que els països europeus que estaven implicats en la Primera Guerra Mundi-

al no van parlar de malalties i víctimes per no desmoralitzar la població. És per aquest motiu que es va començar a conèixer com a grip espanyola».

«Els últims estudis –remarca Armand Rotllan– assenyalen Nova York com el lloc on va néixer la pandèmia, que es calcula que va matar uns 20 milions de persones només el 1918. En total va causar la mort d'uns 100 milions de persones. Tenint en compte que al món hi havia 1.800 milions de persones, la grip del 1918 va eliminar l'1% de la població mundial, i en finalitzar el brot epidèmic havia provocat la mort d'entre un 3% i 6% de la població mundial».

El doctor Rotllan explica que a diferència del coronavirus actual, «la grip espanyola, també coneguda com a *influenza*, va tenir poc impacte entre els més grans i, en canvi, es va acarnissar amb la gent jove. Una de les hipòtesis és que la gent gran segurament estava més immunitzada, potser perquè dues dècades abans, la grip russa (1889-1894), va matar un milió de persones.» El doctor Lluís Guerrero hi afegeix que «la mortaldat no va ser només a causa de la grip espanyola. En aquell moment encara no s'havien sintetitzat els antibiòtics i molts van morir per infeccions bacterianes secundàries».

A més, explica Guerrero, una gran part de la població vivia en situació de pobresa, en barris massificats i en condicions higièniques precàries: «No hi havia resposta farmacèutica i tot es concentrava a reforçar mesures d'higiene personal, confinament i tancament de llocs públics com escoles i teatres. En algunes ciutats s'exigia per ordenança l'ús de mascareta. A Nova York fins i tot es multava les persones que no es tapaven la boca quan tossien». Rotllan també apunta que la manca d'aliments va disparar els preus de productes bàsics, de desinfectants i de medicaments. A més, el desconeixement sobre l'origen del virus, la por i la incertesa van generar desconfiança entre la població: «Hi havia qui deia que el virus es trobava en la fruita i en les aigües contaminades. D'altres culpaven les farines arribades d'Amèrica o, fins i tot, la goma dels segells. La gent s'allunyava dels escom-

briaires, que eren estigmatitzats com a propagadors de la grip».

Altres pandèmies

Al llarg de la història, la llista de malalties infeccioses que han esdevingut pandèmies i han delmat la humanitat és llarga. I, sinó totes, bona part han arribat amb la domesticació d'animals, com per exemple la verola, la grip i la tuberculosi. Lluís Guerrero explica que una altra malaltia que ha estat recurrent és la ràbia: «Hi ha hagut diversos brots, i normalment la solució passava per matar els gossos que no tenien propietari».

El flagell de les malalties infeccioses a Manresa també inclou el tifus exantemàtic epidèmic, conegut sovint com a malaltia del poll verd. És una forma de tifus anomenada així perquè la malaltia sovint causa epidèmies després de guerres i desastres naturals. El doctor Guerrero explica que «durant la Guerra del Rosselló, el tifus exantemàtic va fer estralls en l'exèrcit espanyol, sobretot a Banyoles. Llucià Puigdollers, que el 1782 va obtenir la plaça de metge titular a Manresa, i el metge manresà Jaume Menós i de Llena van qüestionar Josep Masdevall i Terrades, l'Inspector General d'Epidèmies i amb una notable influència a la Cort, que va proposar un tractament que els dos metges manresans van considerar erroni, motiu pel qual van caure en desgràcia».

La pandèmia més important de la segona meitat del segle XX ha estat la sida. Als anys noranta, la síndrome d'immunodeficiència adquirida es va convertir en la primera causa de mort entre la població d'entre 25 i 44 anys, molt per sobre dels accidents de trànsit. Va ser la pèrdua més gran en esperança de vida d'una generació i també va afectar Manresa. L'arribada de la triple teràpia antiretroviral a mitja dècada dels noranta, però, va suposar el pas d'una malaltia mortal a una infecció crònica. Avui hi ha un descens en les infeccions pel VIH i s'ha passat d'11 casos de VIH per 100.000 habitants el 2010 als 4,2 casos per 100.000 habitants el 2020, any en què el nombre de diagnòstics de VIH notificats a Catalunya va ser de 329 i s'estima que 33.340 persones viuen amb el VIH al nostre país.

Anna Sensat Des de Viena

«Al febrer tornareu a sentir a parlar de nosaltres, quan entri en vigor la vacunació obligatòria»

Ino enganya, et pot agradar o no, però la ciutat et deixa clar que temps enrere va ser capital d'un imperi. És una ciutat neta, cuidada, amb carrers amples, fàcil de moure-s'hi amb transport públic.

A l'agost farà nou anys que soc en terres austríaques i d'aquests nou, set i mig que visc a Viena, i després de tots aquests anys, malgrat les empenyades constants amb l'alemany, el no veure el sol durant l'hivern, la *simpatia* innata dels vienesos, els moments de solitud i la malenconia que t'atrapa i sembla que no t'acaba de deixar mai, no puc marxar d'aquesta ciutat. Al març del 2020, quan ens van confinar, vaig adonar-me de la sort que tinc de viure on visc: per als que som urbanites i ens agrada la ciutat, Viena no te l'acabes –amb la sort que no ens molestem entre nosaltres, té 200.000 habitants més que Barcelona, però és quatre vegades més gran, d'aquí que costa que sempre estiguis envoltat de gent–; i per als qui prefereixen la natura la capital austríaca té desenes de parcs. Però no patiu, que si el que voleu és bosc, Viena n'està envoltada. I quan després d'estar hores tancada a casa, surts una estona i caminant o bé amb menys de mitja hora amb transport públic estàs envoltada de natura, el confinament es viu un pèl diferent.

A Àustria les PCR i els tests d'antígens són gratuïts des del primer dia, i com que per anar a treballar s'ha de complir alguna de les 3G (vacunat-*geimpft*, haver passat la covid-*genesen* o presentar un PCR negatiu-*getestet*), us podeu imaginar la bestialitat de tests que es fan diàriament. Doncs bé, mentre a Viena funciona tot prou bé, a d'altres territoris del país és un caos. Avantatges de viure a la capital i rebre molts més recursos que la resta del país. Però, quan a la Baixa Àustria –regió que limita amb Viena– els restaurants ja podien obrir després d'aquest últim confinament –en portem 4–, els de Viena encara van estar tancats uns dies més. I això és el pa de cada dia: aquí fem A, allà fem B, a l'estiu farem a tot arreu C i llavors ja plorarem... Treballo al palau de Schönbrunn, que és una de les principals atraccions turístiques del país, i hem de controlar el 2G. Divertidíssim –noteu el sarcasme. L'OMS ha aprovat una sèrie de vacunes contra la covid i

Anna Sensat en un carrer cèntric de Viena

aquestes són les que permeten entrar als llocs: restaurants, museus, cinemes, botigues..., a tot arreu ara hi ha –o hi hauria d'haver– un control estricte del 2G perquè les multes a què s'exposen els negocis són altes. Total, que les persones que, per exemple, entren al país amb la pauta de vacunació completa però amb la Sputnik, no poden fer absolutament res. O, si vens amb canalla, o estan vacunats o has de presentar un test. Però la cosa canvia d'un test d'antígens a una PCR i, evidentment, la norma és diferent depenent de l'edat. Només faltaria fer les coses fàcils i lògiques. La gestió de la covid no és pas millor que a Catalunya o a l'estat espanyol, la diferència rau en la disponibilitat de recursos que l'estat ofereix a la població i als negocis. Al febrer tornareu a sentir a parlar de nosaltres quan entri en vigor la vacunació obligatòria per tota la població major de divuit anys, ens espera un trimestre divertit. Serà el moment d'anar a passejar per les vinyes que envolten la ciutat i fer algun tast de vi o potser passejar pel Danubi per veure els vaixells maniobrar, que no s'ha d'esperar a la jubilació per gaudir del *dolce far niente*. Ah, i si us perdeu per terres austríaques veniu a saludar a aquesta manresana a Schönbrunn.

Anna Sensat i Borràs viu a Viena i treballa al Palau de Schönbrunn (Àustria)

El diferencial, una seguretat imprescindible i obligatòria

Josep M. Macià Roldan,
gerent i secretari tècnic del Col·legi d'Enginyers Tècnics Industrials de Manresa

Tots l'hem vist alguna vegada, al costat dels interruptors magneto-tèrmics, però cal no confondre'ls. L'interruptor diferencial protegeix contra derivacions elèctriques a terra, que es produeixen per exemple quan algú de nosaltres accedeix

a una part en tensió de la instal·lació i diem casolanament que ens *enrampem*. El que estem fent és provocar una fuga de corrent de dins el circuit elèctric. Això ho detecta l'interruptor diferencial, que talla en mil·lèsimes de segon el pas del corrent elèctric.

Consta d'un parell de bobines en un nucli ferromagnètic, que generen cadascuna un camp magnètic oposat al de l'altra. Aquestes bobines són connectades en sèrie al circuit a protegir, de manera que, en un funcionament normal del circuit sense fuites, els corrents d'entrada i de sortida són iguals, el camp magnètic generat és nul i el sistema no exerceix cap força a l'interruptor acoblat. Quan hi ha una fuga de corrent per una derivació en un electrodomèstic o en el circuit a protegir, els corrents d'entrada i de sortida de l'interruptor diferencial són diferents i per tant el camp generat és diferent de zero. Quan aquest camp és prou gran, acciona l'interruptor de desconexió. D'aquí ve el nom de *diferencial*. Tot ve regulat pel Reglament Electrotècnic de Baixa Tensió i més concretament per la seva ITC-BT-24, així per exemple els interruptors diferencials dels habitatges o locals hauran de poder tallar el subministrament quan la diferència d'energia entre ambdues bobines sigui menor o igual als 30 miliampers (mA) i el temps de resposta haurà de ser de 50 milisegons, fet que garanteix una adequada protecció a les persones i els béns.

Les funcions dels interruptors magnetotèrmics que trobem habitualment al costat dels interruptors diferencials és diferent. Aquests *salten* quan se supera la potència màxima que passa pel circuit i que es la màxima que pot aguantar aquest i el seu cablejat amb total seguretat. D'aquesta manera evitem sobrecarregar els circuits amb les conseqüències que aquest fet pot tenir per ells. Per poder comprovar si els

interruptors diferencials funcionen correctament, porten un botonet de prova o test manual. Es recomana accionar-lo periòdicament, per comprovar si realment tanca el circuit i exerceix eficaçment la seva funció de protecció. Tenim diferents tipus d'interruptors diferencials, els millors són els que discriminen entre falsos senyals provinents per exemple de senyals d'harmònics generats per equips informàtics o corrents d'alta freqüència generats per determinats electrodomèstics i que ens fan disparar quan no tocaria l'interruptor. D'aquests se'n diuen immunitzats.

Per últim, avui dia no només per a instal·lacions especials, si no ja per a la majoria, es recomana instal·lar diferencials rearmables automàticament a través d'un servomotor. Aquests no caldrà accionar-los després d'un disparament transitori, perquè ho fan sols al cap d'uns segons, fins i tot fan diversos intents per si de forma immediata no ha desaparegut la fuga que ha provocat el disparament. Això avui té molts avantatges, ja que amb l'ús creixent de carregues electròniques i amb la necessitat de mantenir la continuïtat del servei en línies que s'han convertit en crítiques, assegurem que no ens quedem sense subministrament després de l'incident quan no ens trobem presents a la instal·lació.

Concurs LlumCat

Des de fa deu anys, el Centre de Normalització Lingüística Montserrat organitza el concurs LlumCat <https://blogs.cpnl.cat/llum-cat/>; un certamen emmarcat dins de la Festa de la Llum, reconeguda el 2009 com un dels deu tresors del Patrimoni Immaterial Cultural de Catalunya i Andorra.

El concurs està pensat perquè els participants treballin d'una manera lúdica llengua, cultura i cohesió mitjançant el coneixement de la història d'aquesta festa. Alhora, la participació en el concurs fomenta la lectura en català, ja que, a partir dels llocs web proposats, els concursants poden obtenir la informació necessària per respondre les preguntes plantejades si no coneixen la resposta.

L'activitat està adreçada tant als alumnes del CNL Montserrat com a la població en general. S'hi pot concursar des del 7 fins a 22 de febrer, a través d'Internet o en la versió en paper, i s'han de respondre correctament 5 preguntes.

Enguany es podrà optar a diversos premis, com ara: dos vals de 30 euros per comprar als establiments Manresa+Comerç, una capsa experiència regal de Fent País Cooperativa, un val per a dos menús diaris per al restaurant Atenes, una subscripció anual a la revista **El Pou de la gallina**, un val per a un servei de fisioteràpia a la clínica universitària de la Fundació Universitària del Bages (UManresa-FUB) o una visita guiada per a dues persones a la Basílica de la Seu.

FIBRACAT

POSSIBLEMENT EL MILLOR INTERNET DEL MÓN

internet

fix

mòbil

televisió

futbol

www.fibracat.cat 1711

REGALA TOT UN ANY D'INFORMACIÓ MANRESANA

Per només 44 euros enviarem la revista
cada mes a qualsevol lloc del món

Nom i cognoms _____

DNI _____ Correu electrònic _____

Adreça _____

Població _____ CP _____ Tel. _____

Subscripció a El Pou de la gallina, de _____ a _____ de _____ per
un import de 4 euros per exemplar, que pagarà:

Titular _____

Caixa o banc _____

Codi IBAN _____

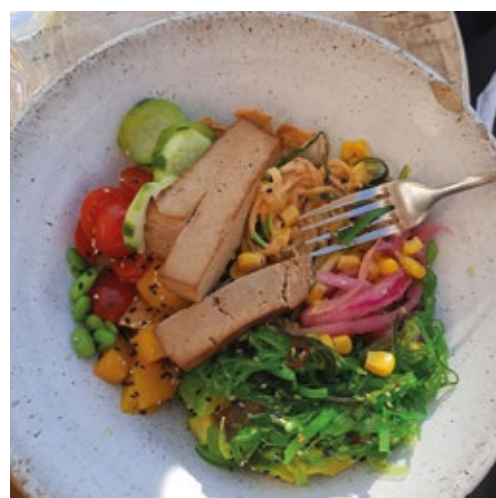
Us demano que siguin pagats els rebuts al meu nom que presentarà l'Associació Cultural **El Pou de la gallina**.

(signatura)

Retalla o fotocopia aquesta butlleta i fes-la arribar a la redacció d'El Pou de la gallina, al carrer Sobrerroca, 26, 1r. 08241 Manresa (Bages). També pots enviar-nos un correu electrònic a elpou@elpou.cat

A Manresa no hi ha plats sense gluten ni lactosa

Blanca Soler

A

ls restaurants de Manresa escassegen els plats sense gluten ni lactosa. N'hi ha pocs que ofereixin

un menú apte per a aquelles persones que són intolerants al gluten i a la lactosa (ser intolerant al gluten significa no poder consumir res que contingui farina de blat, i lactosa res que s'elabori amb llet de vaca o derivats). Així doncs, molts restaurants presenten un menú diari de tres plats de primer, tres de segon i tres de postres, entre els quals els intolerants al gluten i la lactosa es veuen limitats a escollir només una opció.

Anar a un restaurant és sinònim d'assaborir una experiència, de premiar-te amb aquest petit luxe de compartir entre amics, companys de feina, la família o la parella. L'objectiu és fruir de l'estona, ser ben atès com a client i gau-

dir de plats innovadors que t'ensalivin el paladar. Tot i això, per als intolerants al gluten i a la lactosa l'experiència és reduïda. En diverses ocasions, acaben menjant una amanida de primer, un peix a la planxa de segon i una fruita de postres, com si estiguessin a règim. Potser fins i tot els valdria més la pena quedar-se a casa, que segur que tenen més recursos per menjar que en un restaurant. De vegades, els cambrers

«Pocs restaurants manresans adapten la seva oferta amb textures sense gluten»

ofereixen una amanida com a alternativa perquè cap altre plat dels que ofereixen a la carta és apte per a ells. Per tant, seria de gran valor poder gaudir d'uns canelons gratinats amb dolça beixamel i la seva carn gustosa al bell

mig de Manresa, o bé d'un mos de xocolata en acabar el dinar.

D'uns mesos ençà, restaurants del barri antic com El Golut i el Porta Ferro estan adaptant les seves textures arrebossades amb farines de cigró i arròs, és a dir que no contenen gluten. Moltes vegades, per trobar aquest tipus de restaurant que cuinen una carta sencera amb una vintena de plats per escollir i que siguin aptes per a intolerants, cal desplaçar-se fins a la capital catalana. A Barcelona hi ha molts racons amb cartes sense gluten, com ara Flax and Kale, Honest Greens o Väckä, on poden tastar plats principals i postres sense haver de patir per si el seu plat contindrà alguna traça.

La manca de plats adaptats a la nostra ciutat limita les possibilitats de les persones intolerants com a consumidores, ja que les seves possibilitats es van retallant quan llegeixen les cartes dels restaurants manresans.

L'hostal de la Creu

Josep M. Mata-Perelló / Josep Girabal Guitart
(Geoparc Mundial UNESCO de la Catalunya Central)

venint del Vallès els pelegrins que seguien el camí Romeu arribaven al coll de la Creu, on se'ls obria un panorama que els devia omplir d'èmfasi: davant seu tenien la imponent muntanya de Montserrat. Hi havia diversos camins romeus que

seguien els pelegrins que anaven a Montserrat com a destinació o com una etapa més del camí de Sant Jaume. Els que venien del mateix Vallès, de l'est de Catalunya i de Barcelona passant per Sant Cugat conflueixen a Terrassa, d'on la ruta seguia per Vacarisses, el coll de la Creu i Monistrol, coincidint amb l'actual GR-96. És un camí molt antic, reformat per ordre del rei Pere III el Cerimoniós el 1342. El coll de la Creu era una fita important i s'hi va edificar un hostal per atendre els pelegrins, l'hostal de la Creu. Ara en queden unes venenables ruïnes que val la pena visitar pels valors històric, paisatgístic i geològic. Recomanem fer a peu el recorregut entre aquest indret i Monistrol, ja que segueix el vell camí, que conserva part de l'empedrat i de les parets laterals, i travessa el Llobregat pel magnífic pont dels Pelegrins, una obra admirable del segle XIV, amb un arc principal de 37 m de llum, el rècord entre els ponts medievals de Catalunya. Al coll de la Creu i al camí Romeu trobem roques semblants a les de la muntanya de Montserrat: conglomerats, gresos i margues. El color vermellós indica que quan eren sediments van estar en contacte amb l'aire en un clima tropical. En canvi, a la part baixa del camí Romeu, hi ha algunes roques d'origen marí, principalment gresos de color més aviat ocre o grisós, que

Nom del paratge: L'Hostal de la Creu o l'Hostal de la Creu de la Guardiola. **Situació:** Al terme municipal de Monistrol de Montserrat. S'hi pot accedir a peu seguint el GR-96, des de Monistrol amb una pujada suau d'1,3 km. En cotxe s'hi arriba per una pista en bon estat que comença a dreta de la carretera C-58 direcció Terrassa, 300 metres passat el pont sobre el Llobregat, a menys de 2 km. **Procedència del nom:** Hi havia una creu de terme. Guardiola pot fer referència a una funció de vigilància. **Situació geològica:** Forma part de la Depressió Geològica de l'Ebre, concretament en un antic ventall al·luvial. **Importància geològica:** Magnífic mirador de la Muntanya de Montserrat, que permet observar de prop els principals tipus de roca del massís. **Materials geològics:** Conglomerats, gresos i margues típicament montserratins. **Edat de la formació:** Els sediments que van originar les roques es van dipositar durant l'Eocè, període que va dels 56 als 34 Ma enrere. **Curiositats:** A la sortida de Terrassa hi ha el carrer anomenat Camí Romeu de Montserrat. A l'inici hi ha una escultura d'un pelegrí tradicional.

demostren que en certes èpoques el mar va inundar la zona.

Montserrat és el resultat de l'acumulació de sediments en un gran ventall al·luvial, una mena de delta pedregós format a la desembocadura d'un riu torrencial que baixava d'unes muntanyes que hi havia on ara hi ha el Vallès i el Penedès. L'indret que comentem estava en un dels costats del ventall, aquí arribaven menys sediments que a la part central, on hi ha la part més alta de Montserrat i la grava només circulava per les lleres dels braços derivats del riu principal, de manera que els conglomerats estan en forma de paleocanals. Fora de les lleres les inundacions dipositaven sediments més fins. La gran massa de sediments dipositats es va consolidar i es va aixecar. Milions d'anys d'erosió han donat a Montserrat l'aspecte actual: una alternança de nivells de conglomerats, la roca més resistent, amb altres de gresos i margues coberts de vegetació.

El naturalista

Ignasi Cebrian

Biodiversitat (en aquest cas vegetal o floral) és sinònim de maduresa i salut dels ecosistemes.

Charles Darwin no va dir que els humans vinguéssim del mico, però sí que va dir que nosaltres, els *Homo sapiens*, tenim algun avantpassat comú. Potser aquest va ser el punt de partida d'un dels biòlegs més importants que ha tingut la

humanitat després de Darwin; Edward Osborne Wilson, conegut i reconegut pel seu llibre *Sociobiologia: la nova síntesi* i, també, com a creador del terme *biodiversitat*. Aquest escrit és un petit homenatge a l'insigne naturalista, traspassat fa escassament un mes, a l'edat de 92 anys.

La sociobiologia explica que el comportament social de totes les espècies d'animals és el resultat de l'evolució. El dels humans també. Certs comportaments socials i també individuals són heretats i, per tant, influïts per la selecció natural. El comportament dels animals evoluciona de la mateixa manera que ho fan els caràcters físics. Dir això volia dir que els gens tenen un paper clau en el comportament i, també, que el comportament humà estava predeterminat. Actualment, s'ha demostrat que el que deia Wilson en part és cert. Hi ha estudis de genètica del comportament humà que afirmen que l'agressivitat, la introversió o la creativitat

s'hereten, tenen un component innat o genètic important sense excloure el factor ambiental o adquirit.

Pel que fa a la biodiversitat, el concepte fa referència a la varietat d'organismes de qualsevol ecosistema i és indicador del grau de complexitat i salut d'un ecosistema. Tothom en parla, però poca gent té present la conservació de la biodiversitat i per tant de la natura en general. Les darreres preocupacions i activitats de Wilson es van centrar, sobretot, en la conservació de la natura amb un coneixement previ de la biodiversitat.

E.O. Wilson, a més de biòleg, era un gran escriptor, d'aquí l'èxit de la seva teoria sobre el comportament humà a través de la sociobiologia i també que li donessin el títol de pare de la biodiversitat. Va ser guanyador de dos premis Pulitzer. El concepte de sociobiologia ja era conegut cap a l'any 1948. Wilson va recollir aquest fil de pensament i li va donar forma. Va passar el mateix amb el concepte de biodiversitat, introduït per Walter G. Rosen en un congrés sobre la temàtica. Com a gran divulgador, va profunditzar sobre el terme, el va bastir de teoria i el va popularitzar. A més d'aquest dos grans èxits, Wilson també va ser un gran especialista en formigues i en biogeografia de les illes.

**«Anem transformant el
concepte de parc infantil
perquè no volem que tots
els parcs siguin iguals»**

JOSEP GILI PRAT

Jordi Sardans
Fotos: Francesc Rubí

Geògraf, docent, empresari i polític. Professor associat del Departament de Geografia de la UAB. Del 2008 al 2017 va ser el director general de Tecnogeo (grup ABSIS). El 2011 va ingressar a Convergència Democràtica de Catalunya i ha estat responsable de formació comarcal del PDECAT i membre del Consell Nacional. Actualment és regidor de Junts per Manresa com a independent i és responsable de l'Àrea de Serveis i Drets de les Persones, cinquè tinent d'alcalde, regidor delegat de Qualitat Urbana, Via Pública i Ciutat Intel·ligent i regidor delegat d'Ensenyament i Universitats.

Com és que fessis Magisteri a Blanquerna?
—Els pares eren treballadors i amb les crisis de l'època, que van comportar vagues importants sobretot a la Lemmerz, vam estar a punt de marxar de Manresa cap a Veneçuela, on vivia el meu tiet, que hi tenia indústries. El primer contracte el vaig fer amb La Salle, que em va pagar els estudis de Blanquerna, gràcies al ger-

mà Joan Lluís Casanovas, a canvi que quan comencés a treballar els tornés els diners. Aquest fet em va facilitar anar a Barcelona per estudiar tres anys a Blanquerna, relacionada amb La Salle. Vaig fer classes particulars i d'altres activitats com a monitor per pagar-me la residència. Era un centre privat que tenia bon tracte amb el professorat.

—Com va anar l'etapa de mestre a la Joviat?

—De retorn del servei militar, com que coneixia el senyor Vilaseca de la Joviat,

em va donar feina a la seva escola de Sant Joan. Durant els anys en què estudiava BUP a La Salle vam fundar amb tres companys més (Ricard Bahí, Josep M. Mominó i Manel Llanes) l'Agrupament Escolta Cavall Bernat. També n'era cap la que seria després la meva dona, Núria Selga Jorba, filla de l'Isle dels ciments i metgessa, amb qui hem tingut dos fills: Marta que és advocada i Albert, enginyer industrial. Vaig ser cap de l'agrupament escolta i membre de la demarcació de minyons escoltes i guies Sant Jordi de Catalunya, amb sotsdemarcació a l'àrea de Manresa, on coordinava la branca dels rangers i noies guies. Estic a la Joviat durant set anys i quan es compra l'escola Sant Francesc, antiga Badia Solé, hi passo a fer classes ja com a Joviat. Aquests anys hi faig de coordinador del cicle mitjà i després de cap d'estudis d'EGB.

—Amb la teva dona decidíu anar a viure a Barcelona, quina feina hi fas?

—Passo uns moments delicats fins que decideixo recolzar-me en el departament de Geografia de l'Autònoma, on havia tingut professors com Enric Lluch, Anna Cabré o Antoni Francesc Tulla, catedràtic de Geografia jubilat i exvicerector d'Economia, que em va fer de pare professional. Em va orientar cap a l'empresa privada, alhora que em va ajudar a mantenir la docència a l'Autònoma, on encara soc professor associat. Al mateix departament, començo a fer projectes sense cobrar, de cara a la formació, fins que entro a l'empresa ABSIS, on m'estaré 23 anys.

—A què es dedicava ABSIS?

—Érem 6 socis i 32 treballadors. L'empresa comença a créixer de cop i volta. Es dedica a fer programes informàtics i té com a principal client l'administració pública, bàsicament els ajuntaments de Catalunya. Vaig rebre l'encàrrec que els productes de l'empresa tinguessin el factor de geolocalització enllaçats en mapes digitals. Vam créixer fins a arribar a tenir com a clients més de 1.600 ajuntaments de tot Espanya, consells comarcals, ministeris i altres organismes. En un moment determinat, com a soci, vaig participar en aquest desenvolupament d'oficines arreu de l'Estat. Vam obrir mercats a Madrid, València, Galícia i Sevilla, amb un creixement imparable que ens va portar a ser 170 persones a l'empresa. Vaig tenir la sort de poder crear un equip de treball per

dissenyar, vendre i mantenir els productes. Aquest era el cicle de l'empresa d'informàtica, on vam viure els canvis tecnològics que han suposat internet, el web, el Google... quan nosaltres ja fèiem mapes abans del sorgiment del Google Maps. Ens vam poder expandir en una època de molts canvis, fins que en un moment determinat vam decidir crear Tecnogeo, que encara existeix i durant deu anys en vaig ser el director general.

Tecnogeo

—Amb el sorgiment de Tecnogeo, canvieu l'organigrama?

—Els sis socis del grup ABSIS vam crear les empreses Tecnogeo i ABS informàtica, de caire internacional per expandir-nos cap a Colòmbia, totes dins del grup ABSIS, una paraula que té relació amb el romànic català i era una de les primeres que sorgien en ordenar les llistes d'empreses alfabèticament. En aquest procés, començo de tècnic i acabo fent gestió, que m'obliga a fer un postgrau en Ordenació del Territori i Urbanisme per l'Escola d'Enginyers de Camins, Canals i Ports, al Campus Nord de la UPC de Barcelona. El curs s'avenia als coneixements que necessitava, en el vessant de geogràfica i urbanística, i el dirigia Pere Macías. Després de valorar les possibilitats vam dir que la millor solució seria buscar un comprador, ja que l'empresa era massa gran per entomar-la una sola persona. El 2018 la venem a l'empresa multinacional francesa Berger-Levrault, que ens va garantir la continuïtat dels llocs de treball i del projecte.

—Quines realitzacions remarcaries dels contactes entre la Generalitat i Tecnogeo?

—M'havia relacionat molt amb els ajuntaments, però el més significatiu de la col·laboració entre el Departament de Territori de la Generalitat i l'empresa Tecnogeo va ser la realització del Registre de Planejament Urbanístic de Catalunya i el Mapa Urbanístic de Catalunya. Vaig ser responsable de la part empresarial, en l'etapa del conseller Joaquim Nadal i d'Oriol Nel·lo com a secretari general. Elaborat per professionals molt competents i amb validesa jurídica, encara ara és vigent i molts arquitectes el consulten, sobretot per saber quin aprofitament es pot tenir d'una parcel·la municipal.

—Quina va ser la teva relació amb IESE?

—Inicialment soc tècnic amb coneixements d'Urbanisme i també faig un

Diplomat d'especialització en sistemes d'informació geogràfica, però com que cada vegada faig més gestió, em trobo que he de mirar balanços, fer planificacions financeres econòmiques i busco formació. El 1993 faig un primer postgrau d'especialització a l'EUNCET de Terrassa, de Direcció de negocis en el nou context tecnològic, que més endavant vaig completar amb el Programa de Desenvolupament Directiu (PDD) d'IESE, que em va ajudar molt, sobretot perquè vaig aprendre la mecànica de com resoldre conflictes i afrontar situacions crítiques. La docència que feien era d'un altíssim nivell, amb un professorat excel·lent.

—Com i quan es produeix la teva entrada en política?

—El 2015 coordino la campanya electoral de CDC amb Pere Garcia. Vam guanyar, tot i que vam baixar d'onze regidors a nou. Quan el 2018 el Valentí Junyent sabia que m'havia venut l'empresa i només treballava a la Universitat, em va tornar a proposar d'anar a llistes, en aquest cas el 2019. M'ho vaig pensar força perquè la meua trajectòria no era política sinó professional i docent, però li vaig dir que sí i em van posar a les llistes del PDECAT, tot i que la nostra marca va ser Junts per Manresa. Ens van votar 9.109 ciutadans. El meu compromís és amb aquests votants de Junts per Manresa i fins al darrer dia intentaré fer-ho el màxim de bé possible. Dins del partit havia coordinat les formacions. M'identifico com a persona moderada, catalanista i independentista, que prové del món empresarial. L'any passat les circumstàncies polítiques van fer desdir-me del PDECAT. Vaig estar en el congrés de creació del partit i n'havia estat conseller nacional, però en vaig sortir perquè no estava d'acord amb algunes de les decisions preses. Així que des del

juny de 2021 figuro com independent.

—Com has viscut aquesta legislatura municipal?

—Quan vaig entrar es van fer les distribucions de regidories i se'm va atorgar la de regidor delegat de Qualitat Urbana, Via Pública i Ciutat Intel·ligent. D'acord suposo amb el meu perfil d'informàtic i coneixedor del món de les *smart city* o ciutats intel·ligents, concepte calaix de sastre, però que al final no és res més que la tecnologia posada al servei del benestar de les persones: obertura de llocs wifi en diferents espais de la ciutat i en punts turístics, amb realitat augmentada virtual que s'està construint, regulació dels fanals de l'enllumenat públic... Pel que fa a la Via Pública, porto les concessions i el seguiment de l'enllumenat, neteja, asfaltats, voreres, carrers, renovació i manteniment dels 64 parcs infantils i mobiliari urbà. Al Pla de Millora de l'Espai Públic hi destinem un milió d'euros. Fem el que podem amb els recursos que

laritat obligatòria i el manteniment de les instal·lacions, coordinats amb el Departament d'Ensenyament. Hi ha una bona entesa entre centres públics i centres concertats. Pel que fa a les universitats, és el tema que ha crescut més en un any. Vam començar a treballar amb la UPC, que vol créixer, sobretot amb la Fàbrica Nova. A la facultat de Medicina de la UVic es fa el projecte IRIS de recerca, que serà molt transcendent per a Manresa i la FUB continua el seu creixement. He redescobert la Manresa universitària a fons i la qualitat de la recerca, que cal fer visible. Hi ha 28 equips de recerca, alguns de caire internacional, que es lideren des de la ciutat. Tot plegat cal posar-ho en valor.

Ensenyament i Universitats

—Què passa amb l'Escola Valldaura?

—Durant tretze anys està amb cargoler i per diferents circumstàncies no es van poder comprar els terrenys, cosa que ara hem fet adquirint el sòl. Està

darrers anys hi ha més grups de recerca que aporten valor. Es mesura amb patents, publicacions, productes finals elaborats, on totes les línies son ascendents. Sens dubte, és un motiu d'orgull per a la ciutat. Tenim la voluntat que tot plegat tingui continuïtat.

—Què va representar per la ciutat Rosa Argelaguet?

—Tenia diversos perfils. Era una dona dins del món tècnic de l'enginyeria, que des del feminisme va aportar un dinamisme als equips i transformant també la UPC, ja que vivia amb optimisme aquest projecte. Se li va dedicar un premi per recordar-la i reconèixer el treball de les dones en l'àmbit tecnològic perquè hi trobin el seu espai. També se li va dedicar un bust davant de la biblioteca que havia promocionat.

—Què destacaries del nou projecte de la Fàbrica Nova?

—Hi ha una gran diferència entre els darrers trenta anys i la data d'avui i és que abans no era municipal i ara sí. Aquest és el gran canvi significatiu que s'ha fet amb l'esforç de pagar 12,3 milions d'euros. Però també cal dir que caldria posar en valor la feina que s'ha fet des d'anteriors governs, que ja ho van intentar comprar. Ara és dels ciutadans. En segon lloc, la compra d'aquests terrenys també implica que la part de contribucions està feta. El projecte final preveu que sigui un entorn de coneixement, a l'empara de la UPC, amb la qual ja portem un any treballant-hi, amb la voluntat de fer-hi un campus de coneixement per revitalitzar la zona dels més de 60.000 metres quadrats que hem adquirit. L'edifici de viver d'empreses, ampliació del Centre de Formació Pràctica, que passi dels 700 metres actuals als 1.500 que necessiten. Amb paciència, anirà evolucionant.

—Com lligarà l'existència de dos campus universitaris?

—Ho pot fer perfectament. Després de l'edifici de la FUB4 dedicat a l'ensenyament, que ara estem fent, els dos campus hauran de conviure, cadascun amb la seva dinàmica. Un serà molt tècnic i l'altre incorpora facetes de la salut, de l'ensenyament i de l'empresa. Són dos mons universitaris que no se solapen i per tant poden conviure en dues zones diferents. Manresa es mereix tenir projectes d'aquestes dimensions, i més quan la consellera d'Universitats i el

«Vaig ser responsable de la part empresarial de l'empresa Tecnogeo, que va fer el Registre de Planejament Urbanístic de Catalunya i el Mapa Urbanístic. Encara és vigent i molts arquitectes el consulten»

tenim. De mica en mica es noten les millores. Per exemple, al Centre Històric hem canviat més de 1.200 peces que estaven trencades. Estem canviant per fases tot l'enllumenat de la ciutat, posant-hi leds. Darrerament hi ha hagut un canvi de criteri que prioritza més els vianants que els asfaltats, i potencia més les voreres. També hem fet un pla de millora dels camins, que ha de tenir una planificació i una continuïtat. Representen uns 120 quilòmetres, mentre que de carrers la xarxa és de 150. En aquest sentit, hem incorporat la participació de la Federació d'Associacions de Veïns a qui demanem que prioritzin les necessitats. El novembre de 2020, Toni Massegú passa a ser delegat territorial i tot i que manté la regidoria d'Esports municipal, la d'Ensenyament i Universitats s'ha de cobrir. Pel meu perfil de mestre i professor se m'atorga. La setmana que em nomenen passo la covid a l'hospital. Com en els altres serveis que gestiono, a Ensenyament i Universitats hi ha grans funcionaris implicats amb la feina. Hi ha 11.000 alumnes amb els corresponents professors a la ciutat. El municipi té diverses competències vinculades a l'esco-

al Registre i tenim un acord amb el Departament d'Ensenyament per a la construcció de l'escola. Hem fet un pas de gegant, però ens falta signar el conveni. Ara bé, el tema està desencallat.

Àgora 2022

—Què és Àgora 2022?

—Un projecte dins la programació del 2022 que s'orienta cap a la docència. Creiem que un dels eixos fonamentals a la vida és l'ensenyament, per això vam demanar a la FUB que n'elaborés un programa, que ja hem encetat, i que està format per tres grans blocs: un per pensar, amb la participació de persones rellevants que puguin aportar-nos coneixement; un segon de persones docents de la ciutat que vulguin treballar amb diferents temes per fer transformacions ciutadanes en l'àmbit educatiu, i el tercer bloc serà el de l'aplicació. Es tracta d'un procés.

—Quins són els avenços clau en la recerca a la Catalunya interior?

—Tenim unes dades, que genera l'Observatori de Recerca de la Catalunya Central, que demostren que aquests

conseller d'Empresa també han comprat el projecte. Manresa ho necessita i està preparada per assumir-lo.

—Quin balanç fas de la tercera Universitat Catalana d'Estiu a Manresa?

—És positiu per a la ciutat perquè la posiciona i la projecta. Estem treballant en la propera edició, per dinamitzar-la i que tingui més recorregut. També soc crític i conscient que hi ha coses que s'han de millorar. Els ponents i els continguts són de nivell, però falta arribar més a la gent.

Via pública

—Manresa és una ciutat intel·ligent de referència?

—Les etiquetes no m'agraden, però de vegades ens les posen. En aquest cas, la Generalitat ens va donar un distintiu de ciutat intel·ligent entre les onze primeres, perquè tenim un pla i una planificació de transformació. També la Diputació de Barcelona ens va considerar pilots en tema de ciutat intel·ligent i tecnologia.

—Quina és la teva valoració dels parcs infantils?

—Estan prou ben mantinguts gràcies a

una sistemàtica d'inspecció de manteniment dels 64 parcs que tenim. Considero que estant bastant endreçats. També estem incorporant conceptes diferents perquè no volem que tots els parcs siguin iguals. Al parc del Casino per a nens petits, hi vam posar unes fustes que els permeten grimpar i viure una experiència diferent. A Can Font, vam posar-hi un joc d'aigua diferent dels habituals. Anem transformant el concepte de parc infantil.

—Quins són els objectius del Pla de Millora de l'Espai Públic?

—Poder dedicar-hi com a mínim un milió d'euros l'any, que estigui ben planificat, ordenat, amb criteris tècnics als quals cal afegir les aportacions de les associacions de veïns, per poder fer-hi les millores que siguin convenientes.

—S'ha posat enlluminat al parc de Puigterrà. Quan es connectarà amb el centre?

—En realitat la il·luminació va voler marcar els recorreguts perquè la gent vegi per on van els camins. Els accessos afecten la mobilitat. Hi ha projectes però necessiten temps.

—Té futur el cementiri manresà?

—Pel que fa a les instal·lacions, vetllem perquè siguin dignes i estiguin correctament endreçades. Tenim un equip de cinc treballadors molt competents, amb un encarregat nou. Hi ha una dinàmica bona. Cal agrair-los que durant la covid, en moments complicats, han fet una feina en silenci, ja que van arribar a enterrar dotze persones en un dia. Un dels primers cementiris musulmans de Catalunya va ser el de Manresa, on durant anys i panys no s'hi enterrava gairebé ningú perquè les seves assegurances els permetien el retorn per enterrar els morts als seus llocs d'origen, però un dels punts crítics durant la pandèmia va ser que estaven prohibits els desplaçaments, tot i que la gent es continuava morint. En mesos, es va saturar i vam haver d'ampliar d'urgència el cementiri musulmà. Ara cada cop hi ha menys gent que vol anar a enterrar-se al lloc d'origen, perquè són noves generacions que ja han nascut aquí. La possible expansió del cementiri estarà més en aquesta línia. Però és clar que, si anem cap a la incineració, no caldrà fer aquestes expansions i les concessions de nínxols s'aniran extingint.

el perfil

Josep Gili Prat neix a Sallent el 5 d'agost de 1962, «el mateix dia que es va morir la Marilyn». El seu pare, Joan, era de Sallent i feia de controlador de processos industrials a la Lemmerz, i la mare, Carme, va néixer a l'Estany i va ser teixidora i membre de l'últim comitè d'empresa de la Fàbrica Nova. Té una germana infermera que es diu Anna. Quan el Josep tenia set mesos, la família es va desplaçar a Manresa. Comença els estudis a l'escola Minerva, situada en un pis del carrer Major del Poble Nou, d'on va passar a La Salle i hi fa des de primer de bàsica fins a tercer de BUP, i COU a la Badia Solé. Va ser cofundador de l'AE Cavall Bernat i membre de la Demarcació de Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi de Catalunya, al Bages. Diplomàtic en Magisteri a Blanquerna, el 1983, fa el servei militar al campament d'Almeria, d'on passa a la caserna d'infanteria de Granada. Retorna i troba feina a la Joviat de Sant Joan de Vilatorrada. El 1990 participa en les jornades El Bages cap a l'any 2000, en la comissió del Comerç i les Activitats de Lleure. El 1991, amb la seva dona, decideixen anar a viure a Barcelona. El 1993 fa un Postgrau en Ordenació del Territori i Urbanisme a l'Escola d'Enginyers de Camins, Canals i Ports (UPC). El 1993 retorna a Manresa i és professor associat del Departament de Geografia de la UAB.

La docència és la seva formació continuada fins a l'actualitat, en què encara fa una assignatura. El 1994 treballa a l'empresa TAO, SA de Barcelona en un Sistema d'Informació Geogràfica. Ha fet diversos programes d'especialització i desenvolupament

directiu (IESE), el 2005. Del 2000 al 2007 és codirector del postgrau Tècniques professionals en cartografia digital, al departament de Geografia de l'Autònoma, on també ha format part dels equips de recerca. Té experiència professional vinculada a empreses tecnològiques. Del 1995 al 2008 treballa a ABS Informàtica, del grup ABSIS, com a responsable del departament de SIG, on fa tasques de disseny, anàlisi i control d'aplicacions i projectes. Durant gairebé deu anys (2008-2017) va ser el director general de Tecnogeo (grup ABSIS). Els anys 2017 i 2018 treballa a Berger-Levrault, com a director de la unitat de negoci SIG. Ha participat en nombrosos seminaris, cursos de formació, congressos i simposis. Professionalment ha viatjat molt, des que va anar a Veneçuela per visitar el seu oncle. Políticament, el 2011 va ingressar a Convergència Democràtica de Catalunya, i ha estat responsable de formació comarcal del PDECAT i membre del Consell Nacional. Actualment és independent, però com a membre de Junts per Manresa, que ha pactat aquesta legislatura amb ERC. És responsable de l'Àrea de Serveis i Drets de les Persones i cinquè tinent d'alcalde, regidor delegat de Qualitat Urbana, Via Pública i Ciutat Intel·ligent, i regidor delegat d'Ensenyament i Universitats.

MOLTA LLUM A LA VIDA

Instal·lació modelada amb paper maixé i ceràmica. Representa el néixer, donar a llum. Exposada al Cercle Artístic, per les festes de la Llum de Manresa, "Art endollat" 2021.

Enguany el Cercle Artístic organitzarà l'exposició ART ENDOLLAT, que es celebrarà del 18 de febrer al 11 de març de 2022 dins el marc de "Jardins de Llum".

Llibreries que obren, llibreries que tanquen

En el termini d'un any, ha tancat una llibreria i una altra és a punt d'obrir. Tenen en comú que totes dues es troben situades al barri antic i responen a un projecte jove i engrescador, que va més enllà del fet comercial.

Judit Montón / Jordi Estrada
Il·lustració: Anna Crespo

Amb el nom de Poques Paraules és previst que, a la primavera de març, obri portes al carrer d'Urgell una llibreria especialitzada en literatura infantil i narrativa breu. El seu impulsor, Gerard Muixí, explica que aquesta iniciativa es deu a «una necessitat personal d'engegar un projecte propi, vinculat al món de la cultura i en un marc de proximitat». Malgrat haver-se format en ciències polítiques i no disposar de cap experiència com a llibreter, Muixí assegura que la seva trajectòria anterior, com a coordinador dels premis literaris de la Nit de Santa Llúcia i del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes li ha permès accedir al coneixement del fenomen literari des de la perspectiva dels autors, les editorials i els esdeveniments culturals.

Arran d'aquesta visió global cultural i literària, adquirida a partir de la seva participació en l'organització dels actes esmentats i de tants altres, com a tècnic d'Òmnium Cultural, on va treballar des de 2009 fins a l'inici de la pandèmia, Muixí veu en la llibreria un espai cultural, on sigui possible fer-hi presentacions, tertúlies literàries, debats... Reconeix que «com a llibreter, és molt

diffícil tenir un coneixement aprofundit de tota mena de gèneres i de tot el que es publica», d'aquí que hagi decidit acotar-ho als llibres de contes en català, tant si es tracta de textos d'autors del país com traduccions. També hi haurà una secció de narrativa breu –i més endavant, també de literatura infantil– en castellà, anglès i alemany. La seva voluntat és «poder assessorar, no pas muntar un supermercat de llibres». Segons avança Muixí, la llibreria també comptarà amb un apartat amb propostes lúdiques, relacionades amb el món dels contes i la rondallística, maridades amb les arts plàstiques i la il·lustració: puzzles, titelles, jocs de taula historiat...

Adeu a Ca la Figa

Fa poc més d'un any, el 21 de desembre de 2020, va alçar la persiana la primera llibreria feminista de Manresa i comarca, especialitzada en llibres sobre sexualitat i de gènere. Amb un ànim semblant al del nou llibreter de Poques Paraules, Aina Torné va proposar-se contribuir així a dinamitzar el barri antic, tot creant un espai alternatiu i de proximitat: «Vam obrir la llibreria amb la intenció de crear un espai de trobada de dones, enxarxat amb entitats feministes de Manresa i comarca, on fos possible fer-hi debats, exposi-

cions...». Malgrat la pandèmia, que els ha acompanyat durant tot el temps que la llibreria ha estat oberta, Torné fa un balanç positiu de l'experiència, tot i la tristesa per haver d'abandonar «un projecte bonic, engegat amb il·lusió, que ha funcionat». Aclareix que tanquen «no pas perquè la recepció no hagi estat bona ni hàgim patit pèrdues». I afegeix que «un projecte com aquest reclama molta dedicació i, a la fi, ha estat incompatible amb les nostres feines». Tant Torné com el seu company, professor de llengua i literatura de secundària en un institut, han fet mans i mànigues per compaginar el dia a dia de la llibreria amb les seves ocupacions laborals. En el cas de Torné, com a ballarina i docent a l'escola superior d'Art Dramàtic Eòlia.

És interessant deixar constància de l'activisme dut a terme per una llibreria singular, en què, segons explica Torné, «la gent que venia no solament s'interessava per un llibre, sinó que buscava conversa, compartir idees, fer tertúlia, fer un cop d'ull a les exposicions...». Entre totes les exposicions presentades –a Ca la Figa van exposar-hi una vintena d'artistes, entre il·lustradores, dissenyadores de roba...–, Torné recorda amb especial emoció la mostra

d'haikus, amb motiu del Dia Mundial de la Poesia. Va consistir en un conjunt de poemes i imatges, realitzats pels integrants de l'Espai Creatiu d'Esriptura, un taller d'escriptura impulsat per la regidoria de Cultura de l'Ajuntament i coordinat per l'escriptora Zulima Martínez. Amatents a l'aparició de novetats editorials sobre feminisme, Ca la Figa va programar les presentacions dels llibres, rematades sempre amb una col·loqui animat i participatiu, *Sexe ficció*, de Marta Pontnou; *Dona i poder*, de Jenn Díaz, i *Atreveix-te a fer les coses a la teva manera*, de Iolanda Batallé. També van entrevistar, però aquesta vegada en línia, a causa del confinament, Maria Sardans, autora de la novel·la *L'àngel negre*. Amb la idea de teixir complicitats, moltes d'aquestes activitats van organitzar-se en col·laboració amb altres col·lectius o entitats.

Entre els projectes pendents, hi havia la creació d'un club de lectura i un taller d'escriptura, i també una exposició fotogràfica d'Actuavallès, una associació sabadellenca que treballa per la promoció de la diversitat i l'erradicació de l'estigma i la discriminació. Torné, que no descarta reprendre aquest bell somni en un futur, fa notar que Ca la Figa «va rellevar l'espai on durant molts anys va haver-hi una botiga de roba de dona».

Llibres i lectors en temps de pandèmia
Algun dia caldrà fer balanç de l'impacte de la pandèmia en el sector del llibre en general i en el de les llibreries en particular. Si bé és veritat que durant les primeres setmanes de confinament, i com a conseqüència del tancament de

LLIBRERIA – PAPERERIA
RUBIRALTA 100 anys

Born, 24
08241 Manresa
Tel. 938724130
rubiralta24@hotmail.com

EDICIONS **PARCIR** SELECTES
LLIBRES PARCIR

▪ Àngel Guimerà, 74
▪ 08241 Manresa
▪ Tel. 93 873 38 82
▪ www.parcir.com
▪ parcir@parcir.com

les llibreries, la venda de llibres va caure en picat, de mica en mica va produir-se una lenta però sostinguda recuperació gràcies sobretot a dos factors: la venda de llibres en línia a través de la iniciativa Llibreries Obertes i un cert creixement de l'hàbit lector, propiciat per la mateixa situació de pandèmia. També van ajudar-hi l'increment de l'adquisició de llibres per part de les biblioteques, la celebració del Sant Jordi alternatiu, el juliol del 2020, i un dia del llibre més o menys normal, el 2021. D'altra banda, s'observa que, en aquests darrers temps i qui sap si a conseqüència de tot plegat, hi ha un repunt en la compra en els comerços de proximitat, llibreries incloses.

Arran d'una enquesta aleatòria efectuada a 90 persones, d'edats i gènere diversos, una tercera part dels enques-

tats manifesta haver comprat algun llibre durant els dos darrers mesos i un 18%, fa més de mig any. Dels llibres adquirits, un 40% han estat per regalar –en bona part, per la campanya de Nadal– o per motius acadèmics –lectures obligatòries d'escola o institut. Gairebé la meitat dels llibres comprats pertanyen al gènere novel·lístic. Pel que fa a la resta: 30% no ficció, 14% conte infantil, 6% còmic i 2% poesia. D'altra banda, un 70% de les persones enquestades afirma haver comprat l'últim llibre en una llibreria i un 22%, a través d'internet. També hi ha qui diu haver-lo comprat en un hipermercat o en un quiosc. Un 34% dels compradors considera que els llibres no són cars, enfront del 18%, que en té la percepció contrària. El 48% restant opina que depèn del llibre i el tipus d'edició.

En l'apartat dels comentaris, hi ha qui, parlant dels preus, els troba cars, però matisa que «si tens en compte tota la feina que hi ha al darrere i l'entreteniment que et proporciona, ja no ho són tant». Quant al llibre digital, encara és d'ús molt minoritari, ja que, segons observa un dels enquestats, «el plaer de passar les pàgines de paper d'un llibre és insubstituïble». Alguns lectors reconeixen deixar-se guiar per les ressenyes o pel boca-orella, però també n'hi ha altres que confessen evitar comprar «el llibre que toca o que està de moda» i fan cas omís de les recomanacions dels altres. Sigui com sigui, tant els uns com els altres coincideixen a assegurar que «els llibres ajuden a comprendre el món i també a un mateix» i contribueixen «al desenvolupament mental i emocional de la gent».

lèxic a la manresana

Molles... de pa

Jaume Puig

La paraula *molla* pot voler dir «peça elàstica, generalment de metall, que recobra la seva forma primera quan cessa la força que la deformava» o bé pot ser el femení de l'adjectiu *moll*: «impregnat d'aigua». Però també designa «la part interior blana del pa i altres coses que tenen crosta o clofolla», que també se'n diu *engrunes*. I en el cas de la *molla de pa*, que en bona part del català central es pronuncia amb o oberta, a Manresa i en bona part del Bages es manté tancada com en català occidental. Així ho recull el Diccionari Alcover-Moll per a Manresa i Solsona, i el mateix fa l'Atles del Domini Lingüístic del Català.

Un altre cas característic del parlar manresà i bagenc és la pronúncia amb o oberta de la *mora*, el fruit de l'esbarzer, que a Manresa fem igual que el femení de *moro*, sinònim popular de magribí o musulmà, com en el parlar de les comarques lleidatanes, tot i que en la resta del català central i a les comarques de l'Ebre es pronuncia amb o tancada. És el cas de *Móra d'Ebre*, que per cert és un dels pocs mots de més d'una síl·laba que conserva l'accent diacrític. El portal de consultes lingüístiques Optimot ens aclareix que els noms de lloc catalans que consten d'algun mot que abans de la publicació de la nova *Ortografia catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans portava accent diacrític i ara no (com ara *cóm* «recipient», *cós* «cursa», *móra* «fruit», etc.), mantenen l'accent, per les dificultats de naturalesa legal que aquest

canvi pot ocasionar. Així, s'escriuen amb accent els topònims següents: *coster de la Bóta*, *Cóll*, *roc del Cóm*, *el Cós*, *Jóc*, *Móra d'Ebre*, *bony de l'Ós*, *barranc de l'Óssa*, etc..

Això ens porta a parlar del manresà carrer del Cós, que travessa des de la Muralla de Sant Francesc fins a Francesc Moragas, i que segons ens recorda l'historiador Francesc Comas té aquest nom perquè «el gremi dels eloïs, dels traquiners i dels carreters hi feien curses o cossos de cavalls». Cal mantenir amb accent, doncs, el nom del nostre carrer, malgrat que el mot genèric ja no el dugui.

Podeu fer arribar les vostres aportacions a elpou@elpou.cat o via Twitter, amb l'etiqueta [#bagesisme](https://twitter.com/bagesisme).

L'Orfeó Català al Passeig (1933)

J. S. Foto: Arxiu Llorenç Gamisans

La pancarta és prou significativa: Teatre Kursaal. Diumenge 2 de juliol. Gran Concert Orfeó Català, amb 260 cantaires, a dos quarts de cinc de la tarda. Arribats al matí, amb tren dels Ferrocarrils Catalans al baixador del carrer Guimerà, on van ser rebuts per l'alcalde Francesc Marcet i per directius i cantaires de l'Orfeó Manresà, van recórrer el tram de Passeig de Pere III des de la popular plaça de la farola fins al Conservatori, moment que recull la fotografia, feta des d'un primer pis, abans d'arribar al quiosc del Quimet, amb les taules i cadires preparades per al vermut del migdia. Les cantaires porten unes mantellines que donen la sensació que estan fent una processó. En ser diumenge, observem l'elegància dels personatges mudats de l'esquerra, un d'ells amb barret, que contrasta amb els de la dreta, que tot i així van amb boina i americana. El pintor i crític d'art John Berger teoritzava que a principis del segle XX, pel que fa al vestir, els pobres imiten la burgesia. Dia típic de sol de juliol, on sabem que és al matí perquè les persones tenen la part de l'esquerra de la cara amb ombres molt rectes. Els plàtans són molt primets i joves, i els fanals de ciment amb gas i alineats. El Passeig tenia un paviment pla i voreres.

La galeria i el mur de tanca que dona al carrer Canonge Mulet han desaparegut. Després de la Guerra Civil s'hi va

fer l'edifici del Banco Español de Crédito i actualment és la seu del Santander. Al davant hi ha la Casa Riera, obra d'Ignasi Oms, construïda el 1892, on hi ha l'actual Xixonenca, abans Joieria Busquets, i l'any 1933 hi havia la botiga La Electra, comercial de motors, una agència de vendes d'una important empresa terrassenca de fabricació de motors elèctrics. Una mica més avall, darrere la pancarta, s'intueixen uns tendals que el 1918 eren la seu del Casal Regionalista i des del 1922 pertanyien a la Banca Arnús fins a la dècada de 1950, que va ser la seu del Banc Central i dos anys després del Banc Popular. A l'esquerra, tot i que no es veu a la fotografia, hi havia la fàbrica de Pere Perera, oficialment Perera Industrial SA. Els cantaires van assistir a missa a la Seu i després d'una recepció a l'Ajuntament van cantar els Segadors a la plaça Major. Després de dinar van escoltar sardanes i finalment van oferir el concert del Kursaal, amb el director Lluís Millet al capdavant, que també van cloure amb els Segadors. La interpretació més aplaudida va ser el Credo de la Missa del Papa Marcel, de Palestrina. L'Orfeó Català el van fundar el 1891 Lluís Millet, Amadeu Vives i Aureli Capmany per difondre el repertori coral català i universal, amb seu al Palau de la Música Catalana des del 1908. Josep M. Roig Rosich, en el llibre *Història de l'Orfeó Català. Moments cabdals del seu passat*, n'assenyala la voluntat divulgadora, però també el rigor i la seriositat.

www.guiamanresa.com

GUIA CULTURAL, SOCIAL I COMERCIAL DE MANRESA I LA CATALUNYA CENTRAL
Agenda, festes, anuncis, comerços, pobles, música, imatges, webs...

CINEMA. Jordi Casas

Doble sessió per la Llum

Cineclub Manresa ha programat dues sessions de cinema català i manresà pel pont de la Llum. El diumenge 20 de febrer s'homenatjarà Josep Maria Forn, director que ens va deixar l'octubre passat, amb la projecció de la que és considerada la seva millor pel·lícula: *La piel quemada*. Un film del 1967 que és una de les poques aproximacions del cinema espanyol al corrent neorealista italiana que tants bons títols ens havia deixat de cineastes com Roberto Rossellini i Vittorio de Sica als anys quaranta i cinquanta. El dilluns 21 de febrer, dia de la Llum, es farà una sessió gratuïta amb els treballs cinematogràfics manresans presentats al Premi Plácido 2021, convocat per Cineclub en el marc dels Premis Lacetània. Un guardó que es va emportar el curtmetratge *Sophía* d'Alex Duck, i al qual també optaven els treballs *Els últims passos de Ramon Vila Capdevila*, d'Oriol Segon Torra; *Mi amiga*, de David Garcia; *Veïns (des)coneguts* i *L'altre costat*, d'Isaac Rodríguez; *Ara*, d'Albert Palomar; *6 estrelles*, de David Villarreal; *Essencials*, de Laia Olivé, i *La nit més gran*, de Moi Boixadera i Isabel Casanova. Les dues sessions a les 18:30 h, a l'Espai Plana de l'Om.

ART. Maria Camp

Un febrer ple d'art

A partir de les experiències viscudes als tallers CulturaMent i d'una recerca sobre gent gran, el fotògraf Oriol Segon ens ofereix l'exposició visual *La vida en l'oblit: una travessa pels records*, on podem viatjar entre records des de dues perspectives: la de les persones grans protagonistes dels tallers i la d'aquelles persones que en tenen cura. L'objectiu de la mostra és desestigmatitzar, des de la creació artística, les persones grans amb malalties de salut mental/demències. Es podrà visitar del 2 al 24 de febrer al Centre Cívic Selves i Carner, les tardes laborables de 16 a 21 h. Una altra exposició que us recomanem és *Grup 13: amistat, voació, tradició*, un recull i homenatge a aquest col·lectiu pictòric de la segona meitat del segle XX a cura del grup de recerca Gravat.0 de l'institut Cal Gravat. A la Casa Lluvià fins el dia 12, de dimecres a dissabte, de 17.30 a 20.30 h. I si som al febrer no us podeu perdre el festival d'art efímer Jardins de Llum, els dies 19 i 20, de 18.30 a 21.30 h, al centre històric, i el concurs de pintura Ràpida de la Llum, del 20 al 27, al Casino, de dimarts a diumenge, de 17.30 a 20.30 h.

MÚSICA. Marc Vilanova

Diversió i molta emoció

Volem destacar la visita que els mítics Sopa de Cabra faran a la nostra ciutat. La llarga i exitosa trajectòria de la banda gironina queda palesa en la celebració del 30 anys dels seu disc *Ben endins*, una de les fites a tenir en compte en la història del rock en català i un èxit comercial de l'escena. Generacions diverses es reuniran al Kursaal per cantar els himnes que han esdevingut clàssics (divendres, 11 de febrer, 20 h). Sense deixar el cèntric teatre, us proposem el concert del grup de folk El Pony Pisador. Amb el seu habitual estil festiu i humorístic, continuen apostant per la fórmula basada en la mescla d'estils i naturalitat esbojarrada a dalt de l'escenari (dissabte, 26 de febrer, 22 h). Canviant d'espai, destaquem la visita que el raper Sharif farà a la Sala Stroika. Amb el seu nou treball sota el braç *De inmensidades*, l'artista conserva el seu bon gust en aquesta nova producció i s'alimenta de la investigació i introspecció que va fer durant el període de pandèmia (dissabte, 19 de febrer, 21 h).

VINS. Marc Maldonado Riu, sommelier d'Oller del Mas

Els Ecos 2020 (Oller del Mas)

La tendència actual dels mercats internacionals del vi és de respecte màxim a les varietats utilitzades i al sistema de vinificació. Es busquen vins que representin la zona amb intervenció mínima i grau alcohòlic baix. Oller del Mas, treballant amb el territori, ha elaborat una petita joia que ha anomenat Els Ecos, fent tribut a les agulles de la muntanya de Montserrat. Les varietats utilitzades, carinyena i malvasia, han fermentat de manera conjunta durant deu dies buscant una fermentació espontània. S'ha embotellat sense filtrar. Envel·lit amb les seves pròpies lies durant tres mesos, amb una criança mínima de dotze mesos en ampolla sense sortir a la llum. Té un recorregut en ampolla entre dos i quatre anys. Vi de color violaci de capa baixa, molt floral i perfumat, on destaca la fruita vermella. D'entrada fàcil i amb bona acidesa. Un vi gens complicat, que invita a gaudir-ne. L'anyada 2020 va ser de les més plujoses a la finca i al territori. La producció va ser baixa, però molt equilibrada entre els sucres i l'acidesa. Producció limitada a 898 ampolles. Ecològic, apte per a vegans.

Preu de venda: 26 euros

Casa Grané

Lluís Virós. Foto: Francesc Rubí

A

la cantonada de la baixada de la Seu amb el carrer de Galceran Andreu, en una àrea del barri vell al voltant dels antics jutjats

que canviarà profundament en poc temps, destaca aquest edifici construït al final del segle XVIII, modificat el 1901 i reformat el 1911 per l'arquitecte Ignasi Oms i Ponsa. És d'estil tradicional amb elements modernistes, com la galeria i les baranes de forja. Es tracta d'un edifici d'habitatges de planta baixa, quatre pisos, golfes i coberta plana acabada en terrat, que conforma dues cantonades, la dels carrers esmentats i la que fa amb un pati entre l'edifici i el dels jutjats. La façana està coronada per una cornisa i la barana del terrat. Es nota que l'immoble actual és resultat d'una important reforma d'una o més construccions anteriors per la composició una mica irregular de les obertures de la façana principal i per la presència de persianes tradicionals de corda del segon pis cap amunt, uns elements anteriors a les baranes i elements de forja d'ornamentació modernista. Entre ells destaca la tribuna i els balcons del primer i el segon pis. La tribuna té un tancament d'estructura metàl·lica i vidre que, en la part superior és de vidres policromats emplomats, que formen un modest vitrall. També és remarcable el balcó que gira cap al carrer de Galceran Andreu i les baranes modernistes de tots els balcons en ferro forjat, dissenyades expressament per Ignasi Oms amb volutes amples. A la planta baixa, el parament tenia un arrebossat, ara mig perdut, que imita carreus de pedra.

El catàleg de Manresa protegeix l'edifici de manera parcial; és a dir, la volumetria i les façanes de l'edifici, de les quals ja demanava una restauració i millora dels elements més característics dels dos períodes de construcció: la composició tradicional, d'una banda, i els elements modernistes com la tribuna i les baranes de forja, de l'altra. Es protegeix per la singularitat que li atorga la barreja estilística que permet veure la integració entre les senzilles obertures simples tradicionals i els elements decoratius modernistes més elaborats.

PER SABER-NE MÉS:

- LACUESTA, Raquel, *Ignasi Oms i Ponsa, arquitecte: la consolidació del modernisme terra endins*, Delegació del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya a Manresa i Angle Editorial, Manresa, 2009.

Llorenç Capdevila

Eudald Tomasa

Escriure, com i què?

M'interessen els textos on bons escriptors parlen d'escriure. A casa nostra n'han publicat veus autoritzades com Jaume Cabré, Albert Sánchez Piñol o Vicenç Pagès Jordà. És en el món anglosaxó, però, on hi ha més tradició d'escriptors que materialitzen en forma de llibre l'explicació de la seva experiència creativa. L'Altra Editorial és qui més vetlla, ara mateix, per fer-nos arribar aquesta mena de reflexions literàries més o menys *onanís-tiques* (ja havia publicat *Escriure*, d'Stephen King, o *Viure escrivint*, d'Anne Dillard) i va treure fa uns mesos *Suspens*. Com escriure una novel·la d'intriga, de Patricia Highsmith, amb traducció d'Alba Dedeu.

La lectura de *Suspens* és força interessant. No hi ha fórmules màgiques, perquè donar-ne no és l'objectiu de l'autora i seria una estafa al lector, però sí consells que poden servir a l'escriptor que comença. Highsmith parla, d'una manera pràctica i nítida, des de l'experiència artística pròpia i amb un to gens allisonador, de com germinen les idees, de com la vida quotidiana pot propiciar-les, de com es desenvolupen aquestes idees i com s'enriqueix i es construeix la trama, de l'embranchida necessària per escriure un llibre, de la construcció de personatges, de la importància de la primera pàgina, dels vincles entre el ritme i l'estat d'ànim, del talent i l'ofici –«les dues coses han d'anar plegades»–, dels obstacles, del punt de vista, dels esborranys d'un text o de les revisions. Explica el seu mètode. No és un manual, sinó un cop d'esperó adreçat a escriptors novells.

Els consells no són gens pretensiosos, més aviat s'hi detecta honestetat o, fins i tot, humilitat, com quan aconsella aprofitar els punts forts de cadascú, donant per descomptat que és molt difícil ser bo en tot i que no és el seu cas. Arriba a la conclusió que, si una novel·la de suspens és bona és perquè, al capdavant, és una bona novel·la. «L'escriptor –diu– hauria de saber per què els seus personatges es comporten com ho fan, i hauria de ser capaç de respondre's aquesta pregunta a si mateix. És així que neix el coneixement de l'ànima humana, i és així que el llibre adquireix valor». I això val per a qualsevol novel·la, sigui o no de suspens.

Erques Torres

Oportunitats perdudes

Oportunitats perdudes. Expectatives frustrades. Dues frases que al meu parer caracteritzen el govern històric de Manresa.

Un ciutat amb un urbanisme modern.

El barri vell, vital, central... com el Girona o Vic? El nucli antic és el principal exponent que a Manresa l'urbanisme ha estat tan curt de mires que només ha consistit a arranjar algun carrer o a construir una milionària passera sobre l'antic torrent Meder. Manresa és l'antítesi de Girona o de Vic. Perquè l'urbanisme el fan les persones, les activitats econòmiques, l'habitatge de qualitat... Només els joves herois que impulsen bars i restaurants, i els botiguers que hi resisteixen, fan que el barri vell no sigui un forat negre. Ah, perdoneu: m'oblidava del búnquer de la plaça de la Reforma, de la ubicació dels Jutjats.

Una ciutat verda i amable. Manresa ofereix les entrades més lletges de qualsevol ciutat de Catalunya. Els carrers més mancats d'ombra. Places tipus Harlem (per les reixes, ho dic). No ser capaç de posar un cafè a dalt del turó del Castell que animi a gaudir d'un gran parc urbà i de les vistes sobre la ciutat... quina negligència històrica! L'empremta d'arquitectes *illuminati* que no saben pensar la ciutat...

Una ciutat central de comerç. En això l'Ajuntament no en té l'única culpa. Però la manca històrica de lideratge en la promoció econòmica, d'això sí que en són responsables tots (i dic tots) els polítics que han passat per l'Ajuntament.

Una ciutat, capital de la innovació. Perdó, reconec que això és sarcasme. Perquè si hi ha innovació (que n'hi ha, i rellevant al Bages), l'Ajuntament mirant com passa... de llarg.

Un ciutat, capital econòmica. I aquesta, encara més sarcàstica. Ajuntament, Cambra de Comerç... provoca hilaritat.

I ara parlem d'expectatives frustrades. Manresa 2022. Ah! 2022 ja ha començat. Si aquesta havia de ser la gran oportunitat per projectar el turisme a Manresa... hem fet tard. Tants anys de preparació per no aconseguir obrir ni un sol hotel, ans al contrari, n'ha tancat un! Potser comptarem com a èxit desenes de milers de turistes... quan l'objectiu hauria de ser comptar-los per centenars de milers (que ens ho expliquin els gironins!). Perdó: potser vindrà el Papa (o no?).

EL CUL DEL POU

NÚM. 289

L'ÚLTIM, QUE APAGUI EL LLUM

El caliu nadalenc ha sortit car, caríssim. A moltes llars, com a regal del Reis, hi ha arribat un justificant de recepció en forma de factura de la llum que duplica o, fins i tot triplica els imports pagats en el mateix període de l'any passat. El preu de la llum s'ha enfilat. I també el del gas que, amb un efecte més silenciós però amb una garrotada igual de contundent, ha castigat les butxaques de moltes famílies i usuaris que no són, precisament, dels que circulen en mànigues de camisa i calça curta per casa en ple més de desembre.

Tot plegat enmig d'un panorama en què la pobresa energètica sobresurt en l'agenda social i els temes candents de la política. En les últimes setmanes, no hi ha dia que no s'hagin produït incendis en habitatges a causa de curtcircuits i sinistres provocats per la necessitat d'escalfar les estances. Mentrestant, les empreses energètiques anunci- en beneficis pornogràfics -com els bancs, que també comencen a estar en el punt de mira-, col·locant exministres i expolítics als consells d'administració com a premi als serveis prestats.

INTEL·LIGÈNCIA NO ORGÀNICA

Està vist que Ciudadanos,
el PP i molts castellans
neofranquistes de mena,
més malèvols que els d'abans,
no accepten la nostra llengua
perquè ens fa ser catalans.

Amb aires de democràcia
són com llops amb pell de xai.
No ens entenen a les bones
i és que no ens entendran mai
perquè no els dona la gana.
Que se'n vagin al carai!

En la llengua de la terra
el paisatge està descrit:
Gratallops, Puig-reig, Vinyoles,
Montserrat, Montseny, Rupit;
en català i no pas l'altra,
la que fa valer Madrid.

Que aquí es parlen altres llengües
és un fet i no hi fa res.
Benvingudes totes siguin
si venen en to cortès,
sense imposicions dels jutges,
com l'amazic o l'anglès.

Que per mantenir la nostra
i passar-la als nouvinguts
s'ha d'aprendre bé a l'escola
i, diguem-ho sense embuts,
fer-la útil i necessària
per deixar de ser cornuts.

Aquí no sobra cap llengua
i molt menys el català
que fa que ens sentim un poble,
i necessitem com pa
per ser com som i com érem
i per poder ser demà.

Sant Ignasi de Loiola,
vós que sou tot un senyor,
que vàreu deixar l'espasa
a Montserrat i, amb bastó,
vàreu arribar a Manresa,
l'any 1522,
no amb els aires d'un fatxenda,
propi dels conqueridors
del vell Regne de Castella,
sinó com un servidor
de la gent del Pla de Bages,
augmenteu la comprensió
dels que avui s'omplen la boca
parlant de pluralitat
i amb els fets tanquen les portes
a la catalanitat.

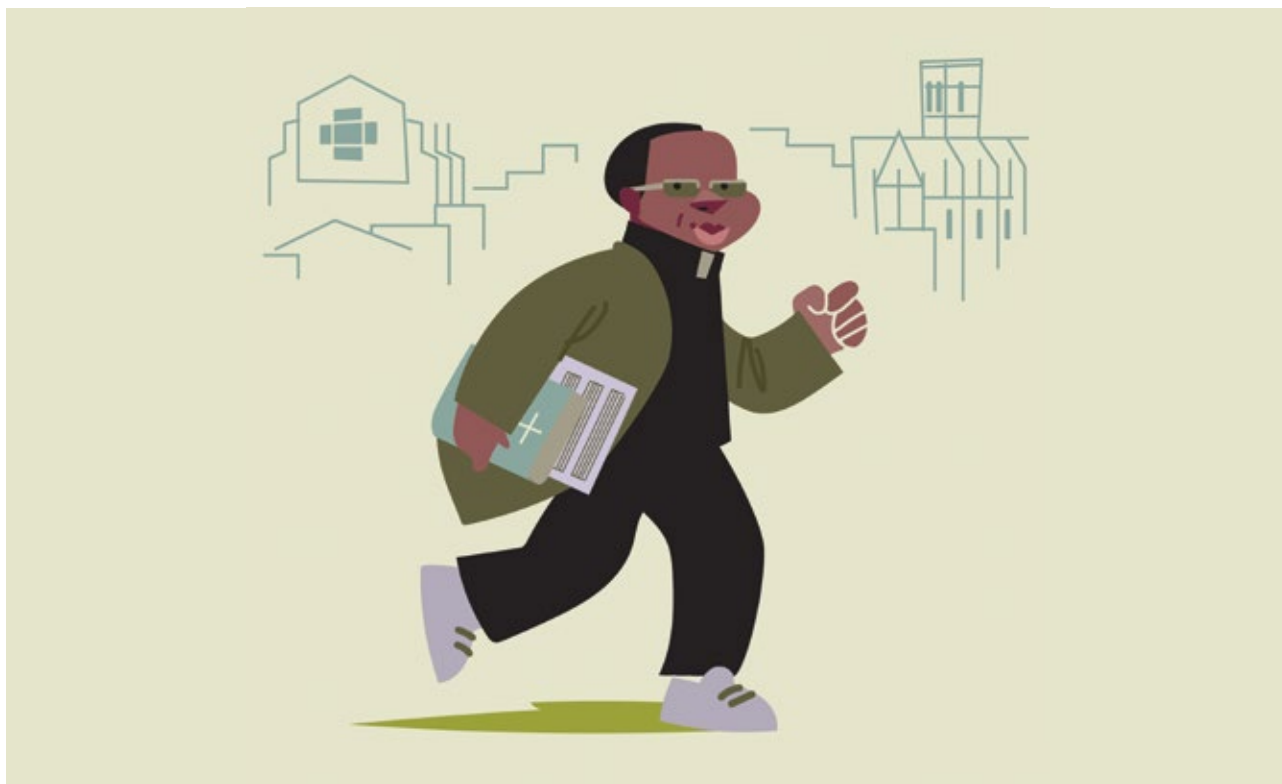
Els contenidors han marcat la meua vida. La meua mare em va tenir entre dos contenidors de rebuig, però ho va fer per ignorància. La pobra no havia rebut l'educació estàndard i es pensava que jo no era més que un fecaloma que havia d'expulsar. Anys després, el dia del seu enterrament, la família em van tancar en un contenidor d'orgànica durant tota la cerimònia –«per precaució», deien. I la veritat és que em van fer un favor, a mitges. Les litúrgies em repugnen, però aquell veïnat reciclava massa i vaig acabar amb agulletes abdominals després de tenir tantes basques. Sort que allò no era nou per a mi. Recordo quan vaig patir la meua primera relació sexual voluntària, el dia de la festa de graduació universitària. El grup classe també em va tancar en un contenidor, aquest cop de vidre. En el transcurs d'aquelles hores vaig muntar-me la meua pròpia festa escurant les ampolles d'alcohol. Per desgràcia, l'endemà vaig patir una gran ressaca i una *sèxtape* meua que circulava per l'internet de l'època de les 56k, on compartia fluids amb el propi receptacle verd. Encara avui en conservo les cicatrius per tot arreu. Ah, també vaig decidir festejar amb la meua parella, bé, la meua ex, quan vaig veure que era una de les poques

persones que reciclava correctament. Malauradament, em va deixar després del desafortunat incident que us vaig comentar fa temps, quan vaig confondre el nostre fill amb la bossa d'orgànica i el vaig dipositar al contenidor. Per sort, vaig ser ràpid: me'n vaig adonar abans de dues hores i el vaig recuperar. Però va ser a canvi de l'anell de compromís.

Als companys del **Pou** sempre els envio fotos de contenidors per a la *Bugada*, bàsicament perquè crec que aquests recipients són la imatge que millor representa un barri i la seva gent. És per això que aplaudeixo el nou model de recollida de la brossa de l'Ajuntament de Manresa del vostre espaitemps. Però també m'agradaria alertar que, per més intel·ligents que siguin uns contenidors, la capacitat cerebral dels seus usuaris no s'incrementa per art de màgia. És per això que sempre he cregut que el millor reciclatge que es pot fer és abocar les persones adultes –no els nadons– que no reciclen al contenidor d'orgànica. Si estan trossejats o no és indiferent, com a compost sempre seran més útils per a l'espècie.

P. S. I que consti que jo vull acabar exactament així, per tal que la meua vida tingui coherència de principi a fi.

MOSSÈN JOAN HOKOLIMANA, RECTOR DE LA SEU

Formalment es diu Jean, Jean Hokolimana, però li podeu dir Joan, i des de fa cinc anys és el rector de la Seu. El recordeu segur perquè volta sempre amunt i avall entre la Seu, el Carme i l'església de Sant Andreu, a l'Hospital. Sempre amb un posat afable, acostuma a somriure. I sí, és un ruandès ben negre: va néixer l'any 1974 a Gisenyi, al nord del país, allà als Grans Llacs, tocant la frontera del Congo. Va arribar al món després de sis germanes, últim fill d'una llar musulmana. Però la descoberta de Jesús el va impactar tant «i em segueix impactant», recalca— que l'home es converteix al catolicisme i, al darrere, ho fa tota la família: encara avui té dues germanes monges. Els estudis de secundària els farà al seminari menor i continuarà després al major, fins a arribar a la facultat de Teologia i Filosofia. Cada escola en un lloc diferent, fins a voltar per tot Ruanda. L'any 2000 és ordenat sacerdot i el destinen a Kivuye. Recorda que aquells anys es va fer un tip de casar parelles entre tutsis i hutus «i jo els he beneït a tots! Perquè la clau del conflicte de Ruanda no és ètnica sinó econòmica, i els interessos internacionals són el veritable origen del *tinglado*: només cal estudiar les riqueses naturals que s'acumulen entre el Congo i el seu entorn a Ruanda o Burundi...!». Hokolimana, que també treballarà cinc anys a la presó, ho recorda com un temps duríssim, després del genocidi de 1994 i la guerra civil. I té present que Flors Sirera havia estat assassinada molt a prop d'allà, per silenciar tot el que havia vist. Després encara farà un curs com a cap d'estudis en una escola, però al capdavant tria fer un canvi d'aires i conèixer món. «A França o Bèlgica m'hauria estat més senzill, però jo volia un veritable canvi cultural». I és així que arriba a la diòcesi de Vic, d'allà

on tanta gent abans havia anat a Ruanda, amb un vincle que vol ser definitiu. «De fet, a la diòcesi hi ha ara mateix fins a 19 ruandesos, però la majoria ho són sota la fórmula *fidei donum*, és a dir que, com uns missioners, al cap dels anys tornen a la diòcesi ruandesa. No és el meu cas: jo soc un rector diocesà». Hokolimana, al cap de quinze anys, diu que li ha calgut canviar de llengua, de cultura i fins de mentalitat. Haver estudiat en llatí i en francès li ho facilita: els dos primers mesos a Catalunya són a Sant Feliu Sasserra per aprendre la llengua. La resta es consolidarà en nou anys a Santpedor i un a Sant Vicenç de Castellet. I encara creu que pot aprendre moltes coses d'aquesta terra, amb mil anys de tradició cristiana, ell, que ve d'una església jove, on dos de cada tres feligresos no arriba a la trentena. Per tota la resta, us dirà que el fet de tenir la pell negra no li ha suposat cap destorb. Que està content i té temps d'atendre les parròquies —fa missa a la Seu dos cops al dia, un a l'Hospital i, els caps de setmana, també al Carme. Llegeix molt, ha enllestit la llicenciatura de Ciències Polítiques i s'ha bregat en d'altres estudis acadèmics a la Pompeu Fabra, la Universitat de Barcelona o la UOC. També fa classes a Barcelona, a l'Institut Superior de Ciències Religioses de Sant Pacià. I encara té temps per a l'esport, en un petit gimnàs a la rectoria. També té flaca per la composició musical —a Ruanda les seves cançons es canten en llargues misses on també es resa ballant. I si bé és cert que no parla de política sí que està convençut de la necessitat del diàleg, per sobre de lleis i institucions. Al capdavant, la seva experiència el porta a denunciar qualsevol mena de fonamentalisme religiós o ideològic. I sentència: en el fons els fonamentalistes són gent amb por.

VENIS O VENIM NOSALTRES?

Un dels problemes d'estar mort és no poder treure el nas al Circ del Terror, quan ve de gira per Manresa. Qui diu el nas diu el que queda de l'envà nasal. Si almenys plantessin la carpa al Congost, tindríem l'espectacle a dues passes, sense risc de deixar-hi la pell pel camí ni desmanegar-nos l'ossada. En el cartell anunciador, llegim que la funció és apta per a totes les edats –aquí n'hi ha que les tenim totes, les edats– i ens saluden com a «apetitosos humanos de esta ciudad». Ho diuen així perquè no ens han vist com déu ens va portar al món. En el millor dels casos, amb la pell i l'os, i amb algun empastament de plata de la que caga la vaca. D'altra banda, el jove Frankenstein del cartell –amb una carota de goma més pollada que el cigalot de Guillem de Berguedà– més que inspirar por infon llàstima. Com nosaltres, deu fer dies que no menja ni copula. Quins ulls d'esverament i sorpresa! És la mateixa cara que faria qualsevol conegut a qui ens trobéssim pel Passeig dos anys després d'haver-nos mudat aquí. Al peu del cartell, avisen que si no anem nosaltres al circ vindran ells a casa nostra. I tant si vindran, i potser més aviat del que es pensen. Amb la diferència que aquí no els cobrarem cap entrada i ens podrem fondre en la gran abraçada que ells prometen.

AMETLLER A L'OMBRA

Que a Manresa, com arreu, hi ha coses que estan cap per avall ja ho sabia. Ara, alguns exemples ho evidencien encara més. Al Passeig, a tocar de la Bonavista, on abans hi havia una botiga d'Ametller Origen, que han traslladat uns metres més avall, el local ara ha quedat tancat. Una lectora que viu per la zona em fa arribar una imatge en què es fa evident que allà ja no s'hi ven fruita i verdura, ni la resta de productes d'aquest segell en expansió. Ara bé, enlloc de posar-hi paper d'embalar, no se'ls ha ocorregut res més que girar l'antic cartell de l'inrevés. Un nyap que resplendeix quan es fa fosc i el rètol se segueix il·luminant. No sé pas si es tracta d'una nova tècnica publicitària...

PEATGE A L'OMBRA

Ja fa anys que veure el futbol *en obert*, ja no és possible i molts opten per anar al bar a veure els partits ja que no es poden permetre abonar-se a cap plataforma audiovisual. Ara bé, en el cas del bar Stage, propietat d'una amos de procedència xinesa, cal fer bé els números, ja que exigeixen a la clientela una consumició mínima de set euros per veure els partits del Barça. Òbviament, verbalitzen el *peatge* de parau-

difícil".

Para Fisac, el conjunto manresano "es probablemente el equipo más en forma ahora mismo" y el que "mejor baloncesto está haciendo".

El choque entre el CB Gran Canaria y BAXI Manresa, correspondiente a la jornada 18 de Liga Endesa, se celebrará este domingo 16 de enero a las 16:00 hora local en el Pabellón Nuevo Desfiladero de Manresa. EFE

la, no s'han atrevit a escriure-ho enlloc. Fent el compte de la vella, ja us ho diré només que hi hagi sis partits al més, si cal pagar 7 euros cada cop, la factura s'enfila a 42 euros. Per poca cosa més, surt més a compte abonar-se domèsticament a una plataforma i veure el futbol tranquil·lament al sofà de casa.

«NUEVO DESFILADERO»

De fet, tal com està el Barça i amb la irregularitat de l'Espanyol, el que dona més satisfacció als manresans i bagencs en general és la gran campanya del Baxi Manresa, que ja està classificat per jugar la Copa del Rei. Quan l'equip

no juga a casa i no hi ha un televisor o un ordinador a mà, molts segueixen els partits a través de les app mòbils. Un lector m'envia una captura pantalla del recompte estadístic del partit dels manresans contra el Gran Canària que, com podeu veure, i per aquelles coses de la traducció literal de les màquines, es disputava al «**Pabellón Nuevo Desfiladero**», o sigui, al Nou Congost de tota la vida.

«MANJA I BEU»

Les traduccions automàtiques les carrega el dimoni. Són una solució que pot servir com a emergència, però no és gaire rigorosa a l'hora de tractar textos o arriscar-se a traduir cartes de restaurants i promocions de pizzerries. Un subscriptor ens ho il·lustra a través d'un rètol de l'establiment Domino's Pizza de Manresa on, textualment, s'hi "manja i beu". He reconèixer que, en aquest cas, més que un traductor, el que caldria seria un corrector, no ens enganyem.

DOOET SHOES

Quim problema això de la promoció i la *murga* d'haver de fer els webs en diferents idiomes. Dic murga perquè, en cas de dubte, la llengua que se sacrifica, per molta vocació internacional que es vulgui tenir és el català. Per exemple, aquests dies s'ha parlat d'una iniciativa del Bages de calçat artesà amb el segell Dooet Shoes. Allò que en diuen el *namig*, ja es juga directament amb anglès, tot i que el mot duet pot sonar ben català. Ara bé, quan entro a la seva pàgina web; www.dooet.eu, de domini europeu, la informació apareix, en anglès, no caldria sinó, i en castellà. Alguns parlarien de provincianisme en estat pur si no és que el mercat al qual es dirigeixen és estrictament espanyol o bé sud-americà. Ara el que semblaria més lògic, tractant-se d'un producte artesanal i de km 0, seria introduir, precisament, el català, per captar compradors de proximitat.

DISTÀNCIA DE SEURETAT?

Qui es va vestir de vint-i-un botons, amb corbata i tot, va ser l'alcalde de Manresa, Marc Aloy, la vetllada de la posada en marxa de l'Any Ignasià amb

acte institucional a la Sala de Plens i espectacle inaugural a la plaça. Un esdeveniment que va coincidir amb el final de les restriccions i va aplegar molt de públic. Tant que, des de la megafonia, es va convidar als assistents a mantenir la distància de seguretat, motiu que va fer esclafir una sorollosa riallada de tot-hom perquè el que es demanava era més aviat poc factible.

1. MONTSERRAT. Després de passar tota la nit en vetlla, Ignasi de Loiola donà els seus vestits a un pobre i baixà cap a Manresa. Era dimarts, 25 de març de 1522.

Fem

UNA ECONOMIA INTEL·LIGENT

És l'hora de fer-ne, de Catalunya,
un motor econòmic competitiu que
estigui en constant creixement i
procés de millora. I ho fem arribant
**al 2,12% del PIB en el sistema de
recerca** a finals de la legislatura.

**Fem-ho bé. Fem-ho tot.
Fem-ho possible.**

Fem-ho / BÉ
TOT
POSSIBLE

 Generalitat
de Catalunya

festa de la

2022

MANRESA

del 12 de febrer al 6 de març

CASAL
CULTURAL
DE DANSAIRES
MANRESANS

Ajuntament de Manresa

Patrimoni
festiu
de Catalunya